

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΑ΄

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησιακῆς. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

2 Φεβρουαρίου 1886

ΚΟΛΟΜΒΑ

Αἰτήγημα Προσπεύρου Μερμεῆ.

(Μετάφρασις Ν. Γ. Π.)

Θ΄

Ὁ δὲ Ὀρσος μετὰ τῆς ἀδελφῆς του κατ' ἀρχὰς μὲν ἕνεκα τῆς ταχύτητος τοῦ δρόμου τῶν ἵππων τῶν ὠδοιπόρου ἐν σιωπῇ ἄλλ' ὅτε ἐν ἀποτόμοις ἀνωφερείαις ἠναγκάζοντο νὰ βραδύνωσι τὸ βῆμα, συνωμίλου ἐλίγα τινὰ περὶ τῶν φίλων, ἀπὸ τῶν ὑποίων πρὸ μικροῦ ἐχωρίσθησαν. Ἡ Κολόμβια ἐπῆνει ἐνθουσιωδῶς τὸ κάλλος τῆς μίς Νέβιλ, τὴν ξανθὴν κόμην καὶ τὸ χαριεὶν ἦθος αὐτῆς. Ἐπειτα ἠρώτα ἂν ὁ συνταγματάρχης ἦτο ὅσον ἐφαίνετο πλούσιος ἂν ἢ μίς Λυδία ἦτο μονογενῆς θυγάτηρ αὐτοῦ. «Φαίνεται ὅτι θὰ ἦναι, ἔλεγε, πολὺ καλὴ νύμφη. Ὁ πατήρ της εἶναι φανερόν, ὅτι σὰς ἀγαπᾷ πολὺ.» Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ὀρσος δὲν ἀπεκρίνετο, ἐξηκολούθει λέγουσα: «Ἡ οἰκογένειά μας ἦτο ἄλλοτε πλουσία, καὶ εἶναι ἀκόμη ἀπὸ τὰς μάλιστα εὐπολήπτους τῆς νήσου. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀρχοντες¹⁾ εἶναι νόθοι ἄλλοι εὐγενεῖς δὲν εἶναι, πλὴν τῶν δεκανέων, καὶ εἰξεύρεις, Ὀρσο, ὅτι κατὰ γέναι ἀπὸ τοὺς πρώτους δεκανεῖς τῆς νήσου. Εἰξεύρεις ὅτι ἡ οἰκογένειά μας ἔμενε πρῶτα πίσω ἀπὸ τὰ βουνά²⁾ καὶ ὅτι ἀπὸ τοὺς ἐμφυλίους πολέμους ἠναγκάσθη νὰ περάσῃ ἀπὸ αὐτὸ τὸ μέρος. Ἄν ἤμην εἰς τὴν θέσιν σου, Ὀρσο, δὲν θὰ ἐδυσκολευόμην νὰ ζητήσω εἰς γάμον τὴν μίς Νέβιλ ἀπὸ τὸν πατέρα της... (Ὁ Ὀρσος ὕψωσε τοὺς ὤμους.) Ἀπὸ τὴν προῖκά της θὰ ἠγόραζα τὰ δάση τῆς Φαλασέττας καὶ τὰ ἀμπέλια, καὶ εἶναι κάτω ἀπὸ τὰ κτήματά μας θὰ ἐκτιζα ἐν ὠραίῳ σπίτι μὲ λίθους πελεκητοὺς, καὶ θὰ ἐπρόσθητα ἀκόμη ἐν ἄλλο πᾶνωμα εἰς τὸν παλαιὸν πύργον, ὅπου ὁ Σαμπουκούταιος ἐσκότωσε τόσους Σαρακηνοὺς εἰς τὸν

¹⁾ Ἀρχοντες (signori) καλοῦνται οἱ ἀπόγονοι τῶν τιμαριωτικῶν οἰκογενειῶν τῆς Κορσικῆς. Αἱ οἰκογένειαι τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν δεκανέων ἐρίζουσι περὶ εὐγενείας.

²⁾ Ἦτοι πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος. Ἡ ἔννοια τῆς συνηθεστάτης ταύτης φράσεως di là dei monti παραλλάσσει, ἀναλόγως τῆς θέσεως, ἐν ἣ εὐρίσκειται ὁ ὄμιλόν. Ἡ Κορσικὴ διατίμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων ἀπὸ βαρρᾶ πρὸς νότον.

καιρὸν τοῦ Ἐρρίκου, τοῦ ὠραίου Δεσπότη⁴⁾ — Κολόμβια, εἶσαι τρελλή, ἀπεκρίνετο ὁ Ὀρσος κεντῶν τὸν ἵππον του.

— Εἶσαι ἄνδρας Ὀρσ' Ἀντώνη καὶ εἰξεύρεις βέβαια καλλίτερα ἀπὸ μίαν γυναῖκα τί πρέπει νὰ κάμης. Ἄλλ' ἤθελα νὰ εἰξευρα ὡς τί ἀντίρρησιν ταχὰ θὰ εἶχεν ὁ Ἄγγλος ἐκεῖνος κατὰ τοῦ συνοικεσίου αὐτοῦ. Ὑπάρχουν δεκανεῖς εἰς τὴν Ἄγγλιαν; ... »

Οὕτω συνδιαλεγόμενοι, ὁ ἀδελφὸς καὶ ἡ ἀδελφὴ ἐφθασαν μετὰ μακροτάτην πορείαν εἰς χωριδίον τι, οὐ μακρὰν τοῦ Βοκονιάνου, ὅπου παρέμειναν ἵνα δειπνήσωσι καὶ διανυκτερεύσωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ φίλου των οἰκογενειακοῦ. Ἐγένοντο δ' ἐν αὐτῇ δεκτοὶ μετὰ τῆς φιλοξένου προθυμίας, ἣν μόνοι οἱ λαβόντες πείραν ταύτης δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι. Τὴν ἐπαύριον ὁ φιλοξενήσας αὐτοῦς, ὅστις ἦτο καὶ σύντεκνος τῆς δεσποσύνης Δέλλα Ῥέββια, τοὺς συνώδευσε μέχρις ἀποστάσεως μιᾶς λεύγης ἀπὸ τῆς κατοικίας του.

«Βλέπετε ἐκεῖνα τὰ δάση καὶ τὰ μακίς, εἶπε πρὸς τὸν Ὀρσον, ἀποχαιρετίζων αὐτόν ὅποιος κάμη συμφορὰν ἤμπορεῖ νὰ ζήσῃ εἰς αὐτὰ ἐν ἡσυχίᾳ δέκα χρόνια, χωρὶς νὰ τὸν εὐρωσι ποτε χωροφύλακες ἢ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα. Τὰ δάση αὐτὰ συνορεύουσι μὲ τὸ μέγαλον δάσος τῆς Βιτσαβόνας, καὶ ὅταν ἔχη κἀνεὶς φίλους εἰς τὸ Βοκονιάνον ἢ εἰς τὰ περὶχωρα, δὲν θὰ τοῦ λείψῃ ποτὲ τίποτε. Ὠραῖον τουφεκί εἴχετε, καὶ θὰ τραβᾷ βέβαια μακρὰν! Παναγία μου σώσαι! Τί μεγάλη σφαῖρα ὅπου χωρεῖ! Μὲ αὐτὸ ἤμπορεῖ κἀνεὶς νὰ σκοτώσῃ ἀγρίμια πολὺ χειρότερα ἀπὸ ἀγριογούρουνα!»

Ὁ Ὀρσος ἀπεκρίθη ἀποτόμως, ὅτι τὸ τουφεκίον του ἦτο ἀγγλικόν καὶ ἐξηκόντιζε τὰ σφαιρίδια μακρὰν. Ἀσπασθέντες δὲ ἀλλήλους, ἐχωρίσθησαν καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν αὐτῶν.

⁴⁾ Βλ. Filippini Β.δλ. Β'. Ὁ κόμης Arrigo bel Missero ἀπέθανε περὶ τὸ ἔτος 1000. Λέγεται ὅτι κατὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἠκούσθη φωνὴ ἐναέρια, φάλλουσα τὸν ἐπόμενον χρησμὸν:

È morto il conte Arrigo bel Missero e Corsica sarà di male in peggio.

(Ἀπέθανεν ὁ κόμης Ἐρρίκος, ὁ εὐμορφος δεσπότης καὶ ἡ Κορσικὴ ἀπὸ κακῶν θὰ πέσῃ εἰς χειρότερον.)

Οί ἡμέτεροι ὄδοιποροὶ ἐπλησίαζον ἤδη εἰς τὴν Πετρανέραν, ὅτε εἰς τὸ στόμα φάραγγός τινος, δι' ἧς ἐμελλον νὰ διέλθωσι, διείδον ἐπὶ τῇ ὄκτῳ ἄνδρας, ὀπλισμένους διὰ τουφεκίων, ὧν ἄλλοι μὲν ἐκάθηον ἐπὶ λίθων, ἄλλοι δ' ἦσαν κατακεκλιμένοι ἐπὶ τῆς χλόης, καὶ ἄλλοι ὄρθιοι ἐπεσκόπουν τὴν ὁδὸν οἱ ἵπποι των ἔβασκον ἐκεῖ που πλησίον. Ἡ Κολόμβια τοὺς παρετήρησεν ἐπὶ μικρὸν διὰ τηλεσκοπίου, ὅπερ ἐξήγαγεν ἐκ μεγάλου δερματινοῦ θυλάκου, τοῦ ἀπαραιτήτου συμπληρώματος τῆς σκευῆς τοῦ ὄδοιποροῦντος Κορσικανοῦ.

«Εἶν' οἱ ἰδιόκοι μας! ἀνερώνησε περιχαρῆς. Ὁ Πιερούτσιος ἔκαμε σωστὰ ὅσα τοῦ παρήγγειλα.

— Ποιοὶ ἰδιόκοι μας; ἠρώτησεν ὁ Ὀρσο.

— Οἱ βοσκοὶ μας, ἀπεκρίθη ἐκείνη. Προχθὲς τὸ βράδυ ἔστειλα ἐμπρὸς τὸν Πιερούτσιον νὰ μαζεύσῃ τὰ παλληκάρια αὐτά, διὰ νὰ σὲ συνοδεύσουν ἕως εἰς τὸ σπίτι σου. Δὲν εἶναι πρέπον νὰ ἐμθῆς εἰς Πετρανέραν χωρὶς ἀκολουθίαν, καὶ θὰ εἰξεύρης βέβαια, ὅτι οἱ Βαρρικίνη εἶναι ἄξιοι νὰ κάμωσι τὰ πάντα.

— Κολόμβια, εἶπεν ὁ Ὀρσο ἀυστηρῶς, πολ- λάκις σὲ παρεκάλεσα νὰ μὴ μοῦ κάμῃς ποτὲ πλέον λόγον μῆτε περὶ τῶν Βαρρικίνη, μῆτε περὶ τῶν ἀτόπων ὑποψιῶν σου. Δὲν θὰ ἀνεχθῶ βέβαια νὰ γείνω γελοῖος εἰσερχόμενος εἰς τὴν κατοικίαν μου μὲ τοιαύτην συνοδίαν. Καὶ μοῦ κκοφαίνεται παραπολὺ ὅτι τοὺς ἐσύναξες χωρὶς νὰ τὸ εἰξεύρω.

— Ἀδελφέ μου, ἐλησμόνησες τὸν τόπον σου. Ἐγὼ ὅμως ἔχω χρέος νὰ σὲ προφυλάττω, ὡσάκις ἐκτίθεσαι εἰς κίνδυνον ἕνεκα τῆς ἀπερικοψίας σου. Ἐπρεπε νὰ κάμω ὅ,τι ἔκαμα.»

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν οἱ βοσκοὶ ἰδόντες αὐτοὺς, ἐπέβησαν μετὰ σπουδῆς τῶν ἵππων των καὶ κατῆλθον καλπάζοντες ἵνα τοὺς προῦπαντήσωσι.

«Ζήτη ὁ Ὀρσο Ἀντώνης! ἀνερώνησε ῥωμαλέος λευκογένειος γέρον, φερῶν καὶ κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ καύσωνος χλαῖναν κορδυλωτὴν ἐκ μαλλίνου κορσικανικοῦ ὑφάσματος, πυκνοτέρου καὶ αὐτοῦ τοῦ δέρματος τῶν αἰγῶν. Εἶναι ἴδιος ἀπαράλλακτος ὁ πατέρας του, ὑψηλότερος ὅμως καὶ δυνατώτερος. Τὶ ὠραῖον τουφεκί! θὰ κάμῃ κρότον αὐτὸ τὸ τουφεκί, Ὀρσο Ἀντώνη.

— Ζήτη ὁ Ὀρσο Ἀντώνης! ἐπανέλαβον ἑμοῦ καὶ οἱ λοιποὶ ποιμένες. Ἀμμή τὸ εἰξεύραμεν ἡμεῖς πῶς θὰ γυρίσῃ τέλος πάντων!

— Ἀ! Ὀρσο Ἀντώνη, εἶπε καὶ εἰς ὑψηλόσωμος παλληκαρῆς, κεραμιδόχρουν ἔχων ὄψιν, τί χαρὰ ὅπου θὰ εἶχῃ ὁ πατέρας σας, ἂν ἐξοῦσε διὰ νὰ σὰς καλοδεχθῆ! Καὶ δὲν θὰ ἐπάθαινε τίποτα, ἂν ἤθελε νὰ μὲ πιστεύσῃ, ἂν μ' ἄφινε ἐμὲ νὰ τελειώσω τὴ δουλειὰ τοῦ Γκιουδίκι. . . Ἀλλὰ δὲν μ' ἐπίστευσεν ὁ μακαρίτης! Τώρα ὅμως εἰξεύ-

ρει καλὰ πῶς ὅσα τοῦ ἔλεγα ἦσαν σωστὰ.

— Ἐννοια σου! ὑπολαβῶν εἶπεν ὁ γέρον, καὶ ὁ Γκιουδίκι δὲν θὰ χάσῃ τίποτε ποῦ ἐπεριμένει τόσον καιρὸν.

— Ζήτη ὁ Ὀρσο Ἀντώνης! Καὶ δωδεκάς πυροβολισμῶν ἐπεσφράγισε τὴν ἐπευφημίαν ταύτην.

Ὁ Ὀρσο ἀδημονῶν εὐρίσκειτο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁμίλου ἐκείνου τῶν ἐφιππων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐλάλουν ταύτοχρόνως πάντες καὶ συνωθούντο ὅπως τῷ θλίψωσι τὴν δεξιάν ἐπὶ ἰκανὴν δὲ ὦραν δὲν κατώρθου νὰ τοῖς ἑμιλήσῃ, μέχρις ὅτου ἀναλαβῶν τὸ παράστημα καὶ τὸ ἦθος, ὅπερ εἶχεν, ὅτε ἐπιθεωρῶν τὴν διμοιρίαν τοῦ ἤλεγγε τοὺς ἄνδρας ἢ ἐτιμῶρει αὐτοὺς διὰ περιορισμοῦ καὶ κρατήσεως:

«Φίλοι μου, εἶπε, σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἀγάπην, ὅπου μοῦ δεῖκνύετε, καὶ διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου εἶχετε πρὸς τὸν πατέρα μου. Ἀλλ' ἐννοῶ καὶ θέλω νὰ μὴ μὲ συμβουλεύῃ κανεὶς ἀπὸ σὰς. Εἰξεύρω τί πρέπει νὰ πράξω.

— Καλὰ λέγει! καλὰ λέγει! ἀνεκραύγασαν οἱ ποιμένες. Νὰ εἰξεύρετε πῶς εἴμεθα ὅλοι εἰς τὴν διάθεσίν σας.

— Τὸ εἰξεύρω, καὶ σὰς εὐχαριστῶ. Ἀλλὰ τώρα δὲν ἔχω χρεῖαν ἀπὸ κανένα, καὶ τὸ σπίτι μου δὲν κινδυνεύει. Ἐμπρὸς λοιπόν, μεταβολή! καὶ πηγαίνετε εἰς τὰ γίδια σας. Εἰξεύρω τὸν δρόμον τῆς Πετρανέρας καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ ὀδηγούς.

— Μὴ φοβεῖσθε τίποτε, Ὀρσο Ἀντώνη, εἶπεν ὁ γέρον· αὐτοὶ δὲν θὰ τολμήσουν νὰ φανοῦν πουθενὰ σήμερα. Ὁ ποντικὸς χώνεται ἔς τὴν τρύπα του ἄν γυρίξῃ ὁ γάτος.

— Γάτος νὰ γείνης, γεροκολασμένε! εἶπεν ὁ Ὀρσο. Πῶς σὲ λέγουν;

— Πῶς! δὲν μὲ γνωρίζεις ἐμένα, Ὀρσο Ἀντώνη; ἐμένα ποῦ τόσαις φοραῖς σ' ἔφερα πῖσοκά-πουλα ἔς τὸ δαγκανιάρικο μουλάρι μου; Ἐξέλασες τὸν Πῶλο Γρίφο; τὸν πιστόν σας τὸν βοσκόν, ποῦ γιὰ τοὺς Δέλλα Ρέββια ἔμπορεῖ καὶ ἔς τὴ φωτιά νὰ πέσῃ. Ἐνα λόγον φθάνει νὰ εἰπῆς, καὶ ἄν βροντήξῃ τὸ βαρὺ τουφεκί σου, αὐτὸ τὸ παληκοκαρυοφύλλι πῶς βλέπεις, ποῦ εἶναι γέρικο ἄν τὸν ἀφέντη του, δὲν θὰ βουβαθῆ. Νὰ μὲ θυμηθῆς, Ὀρσο Ἀντώνη!

— Πολὺ καλὰ, πολὺ καλὰ· ἀλλὰ νὰ πάρουν ὅλοι οἱ διαβόλοι! πηγαίνετε ἔς τὴ δουλειὰ σας, καὶ ἀφῆτέ μας νὰ τραβήξωμεν ἡσυχαι τὸν δρόμον μας.»

Οἱ ποιμένες ἐφυγον ἐπὶ τέλους, κατευθυνθέντες δρομαῖοι πρὸς τὸ χωρίον· ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔστεκαν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς ὁδοῦ, καὶ παρετήρουν μὴ ὑπῆρχέ που ἐνέδρα, πάντοτε δὲ ἦσαν πλησίον τοῦ Ὀρσο καὶ τῆς ἀδελφῆς του, ὅ-

πως δυνθῶσι νὰ δράμωσιν ἐν ἀνάγκῃ εἰς βοήθειάν των. Καὶ ὁ Πῶλος Γρίφος ἔλεγε πρὸς τοὺς συντρόφους του: «Καταλαβαίνω ποῦ τραβάει, καταλαβαίνω. Λόγια αὐτὸς δὲν ἔξυρει, ἐκεῖνο ποῦ θέλει νὰ κάμῃ, τὸ κάμνει. Αὐτοφύως ὁ πατέρας του! Ἐννοια σου, λέγε ὅσο θέλεις πῶς δὲν τὰ ἔχεις μὲ κανένα! Ἐκαμες τάγμα εἰς τὴν ἀγίαν Ἀρνή. *) Εὐγέ σου. Ἐγὼ ὅμως γιὰ ἓνα σῦκο νὰ μοῦ τὸ ἔδιναν, δὲν τὸ ἐπαινα τὸ δέμμα τοῦ δημάρχου. Εἰς ἓνα μῆνα δὲν θὰ ἦναι καλὸ οὔτε γιὰ νὰ τὸ κάμῃς ἀσάκι.»

Οὕτω δὲ προπορευομένων τῶν ποιμένων, ὡς προσκόπων, ὁ ἀπόγονος τῶν Δέλλα Ρέββια ἐφθασεν εἰς τὸ χωρίον του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν παλαιὸν πύργον τῶν προπατόρων του δεκανέων. Οἱ βεββιανικοὶ, ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐστερημένοι ἀρχηγῶ, προῦπήνησαν αὐτὸν ἄθροοι, οἱ δὲ κάτοικοι τοῦ χωρίου, οἱ εἰς οὐδετέραν τεταγμένοι μερίδα, ἴσταντο πάντες ἐπὶ τῶν κατωφλιῶν τῶν θυρῶν των, ὅπως ἴδωσιν αὐτὸν κατὰ τὴν διάβασίν του. Οἱ δὲ Βαρρικίνικοὶ ἔμενον κεκλεισμένοι ἐντὸς τῶν οἰκιῶν των, καὶ ἐκύτταζαν ἀπὸ τὰς χαρκαμάδας τῶν παραθυροφύλλων.

Ἡ Πετρανέρα, ὡς πάντα τὰ χωρία ἐν Κορσικῇ, εἶναι κάκιστα ἐρρυμοτομημένη, διότι ἡ μόνη κανονικὴ ὁδὸς εὐρίσκεται ἐν Καργέζε, τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Μαρμπέφ κτισθείσῃ κώμῃ. Αἱ οἰκίαι ἀτάκτως καὶ ἀνευ τῆς ἐλαχίστης εὐθυγραμμίας διασπαρμέναι, εἰσὶν ἐκτισμέναι ἐπὶ στενοῦ ἐπιπέδου χώρου, ἢ μᾶλλον διαζώματος τοῦ ὄρους. Κατὰ τὸ κέντρον τοῦ χωρίου φέεται μεγάλη δρῦς, πλησίον δὲ ταύτης ὑπάρχει ἀρδάνιον ἐκ γρανίτου λίθου εἰς τὸ ὅποιον χύνεται διὰ ξυλίων σωλήνων διαχετευόμενον τὸ ὕδωρ παρακειμένης κρήνης. Τὸ καινωφελὲς τοῦτο κτίσμα ἐγένετο κοινῇ δαπάνῃ τῶν Δέλλα Ρέββια καὶ τῶν Βαρρικίνη μὴ τις ὅμως πλανηθεὶς ὑποθέσῃ, ὅτι εἶναι τοῦτο μαρτύριον τῆς ἐν ἄλλοις χρόνοις ἁμονοίας τῶν δύο οἰκογενειῶν· ἀπ' ἐναντίας εἶναι ἔργον τῆς ἀντιζηλίας αὐτῶν. Πέμψαντός ποτε τοῦ συνταγματάρχου Δέλλα Ρέββια εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον τοῦ δήμου του μικρὸν χρηματικὸν ποσόν, ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς κατασκευὴν κρήνης, ὁ δικηγόρος Βαρρικίνης προσήνεγκεν ἀμέσως ἴσον ποσόν· καὶ ἐκ τῆς ἀμίλλης τῶν ἀντιπάλων πρὸς γενναιοδωρίαν ὠφελήθη ἡ Πετρανέρα, πορισθεῖσα ὕδωρ ἄφρονον. Περὶ τὴν δρῦν καὶ τὴν κρήνην μένει χώρος κενός, ὃν καλοῦσι πλατεῖαν καὶ ὅπου συναθροίζονται τὴν ἐσπέραν οἱ ἄργοι. Ἐνίοτε χαρτοπαικτοῦσι καὶ ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὰς ἀπόκρως, στήνουσιν ἐκεῖ χορόν. Τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα τῆς πλατείας κατέχουσιν οἰκοδομήματα ὑψηλὰ καὶ στενὰ μᾶλλον, ἐκτισμένα διὰ γρανίτου καὶ σχιστολίθου.

*) Τὸ ὄνομα τῆς ἀγίας Ἀρνης (Nega) δὲν εὐρίσκεται ἐν τῷ ἡμερολογίῳ. Κάμνω τάγμα εἰς τὴν ἀγίαν Ἀρνήν σημαίνει ἀρνοῦμαι πάντα ἐκ προθέσεως.

Εἰσὶ δὲ ταῦτα οἱ ἐχθρικοὶ πύργοι τῶν Δέλλα Ρέββια καὶ τῶν Βαρρικίνη· ἀμφότεροι ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχῆδιον, τὸ αὐτὸ ὕψος, καὶ ἐκ τούτων καταδείκνυται, ὅτι ἡ ἀντιζηλία τῶν δύο οἰκογενειῶν διετηρήθη πάντοτε ἀμειώτως, οὕσης ἀμφιρροπούς τῆς τύχης.

Εἶναι ἴσως ἀναγκαστὸν νὰ ἐξηγήσωμεν τί σημαίνει ἡ λέξις πύργος. Ὁ πύργος εἶναι τετράγωνον οἰκοδομημα, ἔχον ὕψος τεσσαράκοντα περίπου ποδῶν· ἀλλαχού τοιαῦτα οἰκοδομήματα θὰ ὀνομάζοντο ἀπλοῦστερον περιστερεῶνες. Ἡ στενὴ θύρα αὐτοῦ κεῖται ὑψηλά, ὀκτὼ πόδας ἄνω τοῦ ἐδάφους καὶ ἀνέρχονται εἰς αὐτὴν διὰ κλίμακος ὀρθίας. Ὑπεράνω τῆς θύρας ὑπάρχει παράθυρον συνεχόμενον μετ' ἐξώστου, οὗ τὸ ἐδάφος ἔχει ὀπάς, ὡς τουφεκῆθρας, δι' ὧν εἶναι εὐκόλος ὁ φόνος παντός δυσαρέστου ἐπισκέπτου. Μεταξὺ τοῦ παραθύρου καὶ τῆς θύρας φαίνονται δύο θυρεοί, ἔχοντες ἄτεχνα ἀνάγλυφα· ὁ μὲν ἔφερεν ἄλλοτε τὸν Γενουήνσιον σταυρόν, ὃν νῦν κατακοπέντα ὑπὸ τῆς σφύρας μόλις οἱ ἀρχαιολόγοι δύνανται νὰ ἀναγνωρίσωσιν· ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ θυρεῷ εἰσὶν ἀναγεγλυμμένα τὰ οἰκόσημα τοῦ κτήτορος τοῦ πύργου. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς παραστάσεως πρόσθετος ἴχνη τινὰ σφαιρῶν ἐπὶ τῶν θυρεῶν καὶ τῶν ἀρμωστήρων τοῦ παραθύρου, καὶ δύνασαι νὰ φαντασθῆς ὅποιά τινα εἶναι τὰ μεσαιωνικὰ ἐνδιαιτήματα τῶν εὐπατριδῶν τῆς Κορσικῆς. Ἐλησμόνησα νὰ εἶπω, ὅτι τὰ πρὸς κατοικίαν οἰκοδομήματα κεῖνται πλησίον τοῦ πύργου καὶ πολλάκις συνέχονται μετὰ τούτου διὰ σκεπαστῶν διαδρόμων.

Ὁ πύργος καὶ ἡ κατοικία τοῦ Δέλλα Ρέββια κατέχουσι τὸ βόρειον μέρος τῆς πλατείας τῆς Πετρανέρας, ὁ δὲ πύργος καὶ ἡ οἰκία τῶν Βαρρικίνη τὸ νότιον. Ἀπὸ τοῦ βορείου πύργου μέχρι τῆς κρήνης εἶναι ὁ χώρος τοῦ περιπάτου τῶν Δέλλα Ρέββια, ὁ δὲ τῶν Βαρρικίνη εἶναι εἰς τὸ ἄλλο μέρος. Μετὰ τὴν κηδεῖαν τῆς συζύγου τοῦ συνταγματάρχου οὐδεὶς ποτε τῶν Δέλλα Ρέββια ἢ τῶν Βαρρικίνη ἐπάτησεν εἰς τὸ μέρος τῆς πλατείας, τὸ μὴ ἀνήκον κατὰ σιωπηρὰν σύμβασιν εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὅπως ἀποφυγῇ τὸν γυρόν ὁ Ὀρσο ἐπροχώρησε πρὸς τὸ ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ δημάρχου μέρος, ὅτε ἡ ἀδελφὴ του τὸν κατέστησε προσεκτικόν καὶ τὸν παρώτρυνε νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ τινος ἀγυρίας, χωρὶς νὰ διέλθωσιν ἀπὸ τὴν πλατεῖαν.

«Καὶ πρὸς τί νὰ κάμωμεν τὸν κόπον; εἶπεν ὁ Ὀρσο· μήπως ἡ πλατεῖα δὲν εἶναι κοινὴ εἰς ὅλους;» Καὶ ἐκέντησε τὸν ἵππον του.

«Γενναία καρδιά! διενεργήθη ἡ Κολόμβια. Πάτερ μου, θὰ ἐκδικηθῆς!»

Ὅτε ἐφθασαν εἰς τὴν πλατεῖαν, ἡ Κολόμβια παρενέβη μεταξὺ τῆς οἰκίας τοῦ Βαρρικίνη καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, τὰ βλέμματα προσηλωμένα

έχουσα διαρκώς εις τὰ παράθυρα τῶν ἐχθρῶν. Παρατήρησε δὲ ὅτι ἔφραζαν ταῦτα πρὸ μικροῦ, καὶ ὅτι ἀφῆκαν καὶ τὰς λεγομένας archere. Εἶναι δ' αὐταὶ ὅπαι στεναί, ὡς πολεμήστρα, ἀφαιμένοι μεταξὺ τῶν χονδρῶν χαράκων, δι' ὧν φράσσεται τὸ κάτω μέρος τοῦ παραθύρου. Οἱ φραβούμενοι ἐπίθεσιν ἐχθρῶν ὀχυροῦνται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὥστε προφυλασσόμενοι ὑπὸ τῶν χαράκων δύνανται νὰ πυροβολῶσιν ἀσφαλῶς κατὰ τῶν ἐπιτιθεμένων.

«Οἱ ἀνανδροὶ! εἶπεν ἡ Κολόμβια. Κύνταξε, ἀδελφέ μου, ἀπὸ τώρα ἤρχισαν νὰ προφυλάττωνται ἔφραζαν τὰ παράθυρα! ἀλλὰ θὰ ἀναγκασθοῦν νὰ ἔβγουν ἔξω ἄποτε!»

Ἡ διάβασις τοῦ Ὀρσο ἀπὸ τὸ νότιον μέρος τῆς πλατείας ἐνεποίησεν ἐν Πετρανέρᾳ μεγίστην αἰσθησιν καὶ ἐθεωρήθη ὡς ἐνδειξίς τὸ μὲν μικρὸν ἀπεχούσης τῆς θρασύτητος. Ἰδίως παρέσχεν ἀφορμὴν ἀπεράντων σχολίων εἰς τοὺς ἀδιαφόρους, ὅτε συνηθροίσθησαν τὴν ἐσπέραν περὶ τὴν δρῦν. «Τὸ καλὸν εἶναι, ἔλεγον, ποῦ δὲν εἶχαν ἀκόμη γυρίση τὰ παιδιὰ τοῦ Βαρρικίνη· αὐτοὶ δὲν ὁμοιάζουν τοῦ δικηγόρου, δὲν τὰ βαστοῦν αὐτά, καὶ ἴσως δὲν θὰ ἄφιναν τὴν ἐχθρῶν τῶν νὰ περάση ἀπὸ τὸ μέρος τὸ ἰδικόν των, χωρὶς νὰ πληρώσῃ ἀκριβὰ τὴν προσβολὴν ποῦ τοὺς ἔκαμε. —Νὰ μοῦ θυμάσαι αὐτὸ ποῦ θὰ σου εἰπῶ, γείτονα, εἶπε γέρον τις, θεωρούμενος ὡς τὸ μαντεῖον τοῦ χωρίου. Παρατήρησα σήμερον τὸ πρόσωπον τῆς Κολόμβας, καὶ κάτι ἔχει ἔς τὸ κεφάλι της. Μοῦ φαίνεται πῶς βρωμὰ μπαρούτι. Πολὺς καιρὸς δὲν θὰ περάση καὶ τὸ κρέας θὰ φθινηθῇ εἰς τὴν Πετρανέρα.»

Γ.

Χωρισθεὶς ἐν ἡλικίᾳ ἀπαλῇ ἀπὸ τοῦ πατρὸς του, ὁ Ὀρσος δὲν ἐπρόφρασε νὰ τὸν γνωρίσῃ. Δεκαπενταετῆς ἀπελθὼν τῆς Πετρανέρας, ὅπως σπουδάζῃ ἐν Πισση, κατετάχθη εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολὴν καθ' ὃν χρόνον ὁ Γιλφουκίος ἠγωνίζετο ἀνὰ τὴν Εὐρώπην ὑπὸ τοὺς αἰετοὺς τοῦ αὐτοκράτορος. Σπανιώτατα εἶδεν αὐτὸν ὁ Ὀρσος ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ καὶ μόλις ἐν ἔτει 1815 ἔτυχε νὰ ὑπηρετήσῃ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του διοικουμένῳ συντάγματι. Ἄλλ' ὁ συνταγματάρχης, ἀμειλίχτος ὢν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, ἐφέρετο πρὸς τὸν υἱὸν του ἀπαρῶν κατὰ τὸν ὅσον ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους νέους ὑπολοχαγούς, ὃ ἐστὶν αὐστηρότατα. Διτταὶ ἦσαν αἱ περὶ αὐτοῦ ἀναμνήσεις τοῦ Ὀρσο. Τὸν ἐνθυμείτο ἐν Πετρανέρᾳ, ὅτε τῷ παρέδιδε τὴν σάβην του, ἢ ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς θήρας τῷ ἐπέτρεπε νὰ ἀδειάζῃ τὸ τουφεκίον του, ἢ ὅτε νήπιον ἀκόμη τὸν ἐκάθισε κατὰ πρώτην φορὰν παρὰ τὴν οἰκογενειακὴν τράπεζαν. Ἐνθυμείτο πάλιν τὸν συνταγματάρχην Δέλλα Ρέββια ἐπιβάλλοντα αὐτῷ περιορισμὸν δι' ἀσήμαντα παραπτώματα, καὶ προσφωνοῦντα αὐτὸν πάν-

τοτε ὑπολοχαγὸν Δέλλα Ρέββια: «Ἐπολοχαγὲ Δέλλα Ρέββια, δὲν εἶσαι εἰς τὴν κανονικὴν πρὸς μάχην θέσιν, τριήμερον περιορισμὸν.—Οἱ ἀκροβολισταὶ σου ἐτάχθησαν πέντε μέτρα ὀπισθεν τῆς ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ θέσεώς των, πέντε ἡμερῶν κράτησιν.—Δὲν φορεῖς τὸ λοφεῖόν σου, ὡτὼ ἡμερῶν κράτησιν.» Ἄπαξ μόνον παρὰ τοὺς Τεσσαρας Βραχίονας τῷ εἶπεν: «Εὐγε, Ὀρσο, ἀλλὰ φρόνιμα.» Ἄλλ' αἱ ἀναμνήσεις, ἃς ἀνεκάλει εἰς τὴν διάνοιάν του ἡ Πετρανέρα, ἦσαν παντελῶς διάφοροι. Βλέπων τοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους ἐγνώρισε κατὰ τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, τὰ ἐπιπλα, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευσαν ἄλλοτε εἰς τὴν μητέρα του, ἦν ἐγκαρδίως ἡγάπα, ἡσθάνετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ γλυκείας καὶ ἀλγεινὰς ἅμα συγκινήσεις· ἐπειτα διέβλεπε ζοφερὸν τὸ μέλλον του, ἢ ἀδελφῆ του παρεῖχεν αὐτῷ ἀόριστόν τινα φόβον, ἀλλὰ πρὸ πάντων διελογίζετο ὅτι ἡ μὴ Νέβιλ ἐμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν κατοικίαν του, ἥτις καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον ἐφαίνετο μικρά, πενιχρά, καὶ ἀκαταλληλοτάτη εἰς ὑποδοχὴν ξένων εἰσισμένων εἰς τὴν μεγαλόπρεπαιαν, καὶ ὅτι τοῦτου ἕνεκα θὰ τὸν κατεφρόνει· πάντες οἱ τοιοῦτοι διαλογισμοὶ ἀνακουκόμενοι ἐν τῇ διανοίᾳ του τὸν ἐξάλιζον καὶ πολλὴν ἀθυμίαν ἐνέπνεον εἰς αὐτόν.

Παρατεθέντος τοῦ δείπνου ἐκάθησεν ἐν μεγάλῃ δρῦνῃ παλαιᾷ ἔδρᾳ, τῇ τιμητικῇ ἔδρᾳ τοῦ οἰκοδεσπότη, ἐν ἣ ἄλλοτε ἐκάθητο ὁ πατὴρ του, καὶ ἐμειδίασεν ἰδὼν, ὅτι ἡ Κολόμβια ἐδίσταζε νὰ παρακαθῆσθαι μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τράπεζαν. Ἐνχαριστήθη ὅμως καὶ διότι ἐτήρησεν ἄκραν σιωπὴν κατὰ τὸ δείπνον καὶ διότι ταχέως μετὰ τοῦτο ἀπεχώρησεν ἡ Κολόμβια, ἐπειδὴ ἦτο σφόδρα συγκεκμημένος καὶ ἡσθάνετο, ὅτι δυσκολώτατα θὰ ὑπέμενε τὰς ἐφόδους, ἃς ἀναμφιβόλως ἐμελέτα ἐκείνη κατ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἡ Κολόμβια προσεῖχε μὴ βαρύνῃ αὐτὸν ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ τῷ ἔδιδε καιρὸν νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν. Στηριξάς τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρὸς ἔμεινε ἐπὶ πολὺ ἀκίνητος, ἀναπολῶν τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαπενθήμεριαν. Ἐβλεπε μετὰ τρόμου τὰ πάντες προσεδόκων παρ' αὐτοῦ νὰ πράξῃ κατὰ τῶν Βαρρικίνη, καὶ διεγίνωσκεν, ὅτι ἀνεπαίσθητως ἐπίθετο ὅτι ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις τῶν κατοίκων τῆς Πετρανέρας ἰσοστάθμει πρὸς τὴν τοῦ λοιποῦ κόσμου. Ὄφειλεν ἄρα νὰ ἐκδικήσῃ τὸν πατέρα του, ὅπως μὴ θεωρηθῇ ὡς ἀνανδρος. Ἄλλὰ τίνα νὰ φονεῖσῃ πρὸς ἐκδίκησιν; Οὐδὰμῶς ἐπίθετο ὅτι ἐνοχοὶ τοῦ φόνου ἦσαν οἱ Βαρρικίνη. Ἦσαν μὲν ἀληθῶς ἐχθροὶ τῆς οἰκογενείας του, ἀλλὰ μόνον ἂν συνεμερίζετο τὰς χυδαίας προλήψεις τῶν συμπολιτῶν του εἰδύνατο νὰ ἀποδώσῃ εἰς αὐτοὺς τοιοῦτο ἐγκλημα. Ἐνίοτε παρετήρει τὸ περίεργον τῆς μὴ Νέβιλ καὶ ἐπανελάμβανε ταπεινῇ τῇ φωνῇ τὸ ῥητόν: «Ὁ βίος

εἶναι ἀγών.» Καὶ ἐσκέφθη σταθερὰν λαβὼν ἀπόφασιν «Θὰ νικήσω ἐν τῷ ἀγῶνι!» Μετὰ τὴν ἀγαθὴν ταύτην σκέψιν ἠγέρθη καὶ λαβὼν τὴν λυχνίαν ἐμελλε νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν κοιτῶνά του, ὅτε ἤκουσε κρουομένην τὴν θύραν τῆς οἰκίας· ἢ ὡρα ἦτο ἀκαταλληλοτάτη πρὸς ἐπισκέψεις· ἀλλὰ πάραυτα παρέστη ἡ Κολόμβια, συνοδευομένη ὑπὸ τῆς ὑπηρετούσης αὐτοὺς γυναικός. «Δὲν εἶναι τίποτε,» εἶπε δραμοῦσα εἰς τὴν θύραν. «Ὁμοῦς προτοῦ νὰ ἀνοίξῃ ἡρώτης ποῖος εἶναι. «Ἐγὼ εἶμαι!» ἀπεκρίθη γυναικεῖα τις φωνή. Παρευθὺς ἀπέσυραν τὸν ἐγκαρδίως φράσσοντα τὴν θύραν ξύλινον μοχλόν, καὶ ἡ Κολόμβια ἐπανήλθεν εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἀκολουθουμένη ὑπὸ δεκαετοῦς περίπου κορασίου, γυμνόποδος, ῥακενδύτου, καλύπτοντος δὲ τὴν κεφαλὴν διὰ πενιχροῦ μαντηλίου, οὗ ἐκ τῶν ἄκρων ἐξέφευγον μακροὶ βόστρυχοι κόμης μελίνης, ὡς πτέρυγες κόρακος. Τὸ κοράσιον ἐκείνο ἦτο ἰσχνὸν καὶ ἠλιοκάει· ἀλλ' ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς του ἔλαμπε τὸ πῦρ τῆς νοημοσύνης. Ἰδὼν τὸν Ὀρσον ἔστη μετὰ συστολῆς, καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἐπροσκύνησε κατὰ τὸν τρόπον τῶν χωρικῶν, εἶπεν ὀλίγας λέξεις κρυφίως εἰς τὴν Κολόμβαν καὶ ἐνεχείρισεν αὐτῇ φασιανὸν ἀρτίως σκοτωθέντα.

«Εὐχαριστῶ, Χιλί, εἶπεν ἡ Κολόμβια· νὰ εὐχαριστήσῃς ἀπὸ μέρους μου τὸν θεῖόν σου. Εἶναι καλὰ;

— Πολὺ καλὰ, σὰς προσκυνεῖ, κυρά. Δὲν ἤμπορεσα νὰ ἔλθω ἐνωρίτερα, διότι ἄργησε νὰ ἔλθῃ νὰ μ' εὔρη. Τρεῖς ὥραις ἐκαθόμουν εἰς τὸ μακίς καὶ τὸν περίμενα.

— Καὶ δὲν ἔφαγες ἀκόμη;

— Ὁχι, κυρά· δὲν εἶχα καιρὸν.

— Τώρα σοῦ δίδουν καὶ τρώγεις. Ἐχει ὁ θεῖός σου ἀκόμη ψωμί;

— Ὀλίγον μόνον, κυρά· ἀλλὰ πρὸ πάντων χρειάζεται μπαρούτι. Γιατὶ τώρα ποῦ ἔγῃκαν τὰ κάστανα μόνον μπαρούτι θέλει καὶ τίποτε ἄλλο.

— Θὰ σοῦ δώσω νὰ τοῦ πᾶς ἓνα καρβέλι ψωμί καὶ μπαρούτι· νὰ τοῦ εἶπῃς ὅμως νὰ τὸ οἰκονομῇ, διότι εἶναι ἀκριβό.

— Κολόμβια, ἠρώτησεν ὁ Ὀρσος γαλλιστί, διὰ ποῖον εἶναι αὐτά;

— Δι' ἓνα κακόμοιρον φυγόδικον συγχωριανόν μας, ἀπεκρίθη ἡ Κολόμβια εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν. Τὸ κορίτσι αὐτὸ εἶναι ἀνεψιά του.

— Μοῦ φαίνεται, ὅτι ἤμπορούσες νὰ διανέμης καλλίτερα τὰ ἐλέη σου. Διατί νὰ στέλλῃς πυρῆτιν εἰς κακούργον, ὃ ὁποῖος τὴν χρειάζεται διὰ νὰ κάμῃ ἄλλα κακούργηματα; Ἄν δὲν ἦτο αὐτὴ ἡ ἐλεεινὴ συμπάθεια, τὴν ὁποίαν φαίνεται πῶς ὅλοι ἔχουν πρὸς τοὺς φυγόδικους, θὰ εἶχεν ἐξαληφθῆ πρὸ πολλοῦ ἡ φυγοδικία ἀπὸ τὴν Κορσικὴν.

— Οἱ χειρότεροι τοῦ τόπου μας δὲν εἶναι ὅσοι εὐρίσκονται εἰς τὰ βουνά.

— Δίδε τοὺς ψωμί, ἂν θέλῃς, διότι ψωμί εἰς κανένα δὲν πρέπει νὰ ἀρνούμεθα, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς προμηθεύῃς πολεμοφόδια.

— Ἀδελφέ, εἶπεν ἡ Κολόμβια σοβαρῶς, εἶσαι ὁ αὐθέντης εἰς τὸ σπίτι σου, καὶ ὅλα ἐδῶ μέσα εἶναι ἰδικά σου. Ἀλλὰ σοῦ λέγω καὶ ἐγὼ ὅτι θὰ δώσω τὸ μέτζαρὸ μου εἰς τὸ κορίτσι αὐτὸ διὰ νὰ τὸ πωλήσῃ, παρὰ νὰ μὴ δώσω πυρῆτιν εἰς φυγόδικον. Νὰ μὴ τοῦ δώσω πυρῆτιν! ἀλλ' εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ τὸν παρέδιδα εἰς τοὺς χωροφύλακας. Τί ἄλλην βοήθειαν ἔχει ἐναντίον αὐτῶν, παρὰ τὰ φυσικία του;

Ἐν ᾧ ἔλεγον ταῦτα, τὸ κοράσιον ἔτρωγεν ἀπλήστως τεμάχιον ἄρτου, καὶ ἐκύτταζεν ὅτε μὲν τὴν Κολόμβαν, ὅτε δὲ τὸν ἀδελφόν της, προσπαθοῦν ἐκ τῶν βλεμμάτων αὐτῶν νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ νόημα τῶν λεγομένων.

«Καὶ τί ἔκαμε τέλος πάντων ὁ φυγόδικός σου; διὰ ποῖον ἐγκλημα ἐπῆρε τὰ βουνά;

— Ὁ Βρανδολάτσιο δὲν ἔκαμε κἀνὲν ἐγκλημα, ἀνέκραξεν ἡ Κολόμβια. Ἐσκότωσε τὸν Γκιουθάνη Ὀπίτσο, ὃ ὁποῖος ἐδολοφόνησε τὸν πατέρα του, ἐν ᾧ αὐτὸς ἦτο στρατιώτης.»

Ὁ Ὀρσος ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν, καὶ χωρὶς νὰ ἀποκριθῇ λαβὼν τὴν λυχνίαν, ἀνέβη εἰς τὸν κοιτῶνά του. Τότε δὲ ἡ Κολόμβια ἔδωκε πυρῆτιν καὶ τροφὰς εἰς τὸ κοράσιον καὶ τὸ συνώδευσε μέχρι τῆς θύρας, ἐπαναλαμβάνουσα: «Νὰ προσεῖξῃ ὁ θεῖός σου νὰ φυλάττῃ καλὰ τὸν Ὀρσον.»

[Ἐπεται συνέχεια.]

Ο ΓΙΓΑΣ ΚΑΙ Ο ΝΑΝΝΟΣ

Εἶνε πικρὰ ἀλήθεια ὅτι παρ' ἡμῖν οἱ κοινοβουλευτικοὶ θεσμοὶ ἐχαλαρώθησαν πολὺ καὶ διεστράφησαν ἐπ' ἐσχάτων ἰδίως, εἰς τὴν ἐξαχρειώσιν δὲ αὐτῶν κοινῶς ἀποδίδεται τοῦ νῦν ἰσχύοντος πολιτεύματος ἡ ἐπιζήμιος ἀκαρπία. Αἱ ἀσχημαίαι αἱ μιαινύσαι τὸν ἱερὸν τοῦ βουλευτηρίου χώρον τακτικῶς σχεδὸν ἀνὰ πᾶσαν σύνοδον ἀπεξένωσαν τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ γοήτρου, ὑπερ ὧφειλε νὰ περιβάλληται, ἀφειδῶς δ' ἐμυκτηρισθῆ ὑπὸ τῶν ξένων καὶ πικρῶς ἐχλευάσθη τὸ ἔθνος ὀλόκληρον διὰ τὰς ἀσυνέτους παρεκτροπὰς τῶν ἄγαν εὐερεθίστων αὐτοῦ ἀντιπροσώπων.

Τὴν ἀλήθειαν ταύτην εὐχερέστερόν τις κατανοεῖ καὶ συναισθάνεται παραλληλίζων τὸν ἡμέτερον κοινοβουλευτικὸν βίον μὲ τὸν βίον ἄλλων εὐνομούμενων ἐθνῶν. Διὰ τοῦτο ἀναγνόντες πρότινος ἐν εὐρωπαϊκῇ ἐφημερίδι σκιαγραφίαν δύο τῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν τοῦ γερμανικοῦ κοινοβουλίου, τοῦ πρίγκιπος Βίσμαρκ δηλονότι, τοῦ

χειρί στίβαρχ ἰθύνοντος τὰς τύχας οὐ μόνον τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας ἀλλὰ καὶ τῆς Βυρῳπίας ἀπάσης, καὶ τοῦ Βίνδχορστ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κληρικοφρόνων, δὲν ἐκρίναμεν ἀσκοπον νὰ σταχυολογήσωμεν ἐξ αὐτῆς τὰς ἐπομένους περιέργους πληροφορίας.

* *

Τεραστία εἶνε ἡ μεταξὺ τοῦ Βίσμαρκ καὶ τοῦ Βίνδχορστ ἀντίθεσις. Ὁ Βίσμαρκ εἶνε ὑπουργὸς εἰς ὅλα καὶ καθ' ὅλα. Ὁ Βίνδχορστ ἦτο ὑπουργὸς τοῦ ἐκθρονισθέντος βασιλέως τοῦ Ἀνωθέρου, ἀπολυθεὶς παρὰ τοῦ παντοδυνάμου ἀρχιγραμματέως. Ὁ Βίσμαρκ διάγει μεγαλοπρεπῶς, μεταβαίνων ἐναλλάξ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἐπαυλίν του, κατοικῶν ἐν Βερολίῳ εἰς μέγαρον μεσαιωνικοῦ βυθμοῦ κείμενον εἰς τὴν ἀριστοκρατικωτάτην τῶν συνοικιῶν τῆς πρωτεύουσας. Ὁ Βίνδχορστ ἀπεναντίας διάγει λιτότατα, κατοικῶν δύο μικρὰ καὶ ἡμιστά κομψὰ δωμάτια οἰκίας κειμένης ἐν τῇ ἀποκέντρῳ καὶ λίαν δημοκρατικῇ Παλαιᾷ ὁδῷ τοῦ Ἰακώβου (Alte Jacobstrasse). Ὁ Βίσμαρκ εἶνε εὐσεβὴς λουθηρανός· ὁ Βίνδχορστ καθολικὸς πιστότατος. Ὁ Βίσμαρκ εἶνε ἡ μάλιστα ἐξέχουσα προσωποποίηση τοῦ τευτονισμοῦ. Ὁ Βίνδχορστ δὲν ἀπαρνείται μὲν τὴν γερμανικὴν αὐτοῦ ἐθνικότητα, ἀλλὰ δεικνύει τάσεις καὶ συμπαθείας πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν λατινικῶν ἐθνῶν. Ὁ Βίσμαρκ μισεῖ θανασίμως τοὺς λατινικοὺς χαρακτῆρας ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀποστρέφεται καὶ δὲν ἀναγινώσκει ποσῶς τὰ διὰ τοιούτων χαρακτῆρων ἐκτετυπωμένα βιβλία· ὁ Βίνδχορστ τρέφει μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, πρὸς πᾶν ὅ,τι προέρχεται ἐκ Ρώμης, ἐκ τῆς παπικῆς Ρώμης, ἐκ τοῦ Βατικανοῦ.

Ὁ Βίσμαρκ ἐξουσιάζει καὶ διαθέτει κατὰ βούλησιν τὸν Γερμανικὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον καθὼς καὶ τὴν θέλησιν πάντων τῶν βασιλέων, τῶν μεγάλων δουκῶν, τῶν δουκῶν καὶ λοιπῶν ἡγεμόνων τῶν χωρῶν, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ γερμανικὸν κράτος. Ὁ Βίνδχορστ ἔχει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του δώδεκα ἑκατομμύρια καθολικῶν ὑπηκόων θεωρούντων αὐτὸν ὡς Ὑπόπαπαν τρόπον τινὰ καὶ ἐχόντων τυφλὴν καὶ ἀπεριόριστον πρὸς αὐτὸν ὑποταγήν.

Ὁ Βίσμαρκ εἶνε τὸ factotum τῆς αὐτοκρατορίας· ὁ Βίνδχορστ εἶνε ὁ ἀπόλυτος κύριος τῆς Βουλῆς τῆς γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τῆς τοῦ βασιλείου τῆς Πρωσίας.

Ὁ Βίσμαρκ ἐπιδεικνύει μεγάλην περιφρόνησιν πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς τοὺς κοινοβουλευτικοὺς θεσμοὺς. Ὁ Βίνδχορστ ἐπιτηδεύεται τὸν ἄγρυπνον φύλακα τῶν φιλελευθέρων θεσμῶν καὶ τὸν ἐνθέρμον ὑπερασπιστὴν τῶν προνομίων τῆς Βουλῆς, τὸν ἀμείλικτον πο-

λέμιον οἰωνοδῆποτε ἐξαιρετικῶν νόμων, τὸν πρόμαχον τῶν ἐλευθεριῶν τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἰσότητος τῶν θρησκευμάτων. Παραδόξως δὲ ἡ τὸσον σφοδρὰ αὐτῇ ἀντίθεσις ἐπεκτείνεται καὶ μέχρι τῆς σωματικῆς κατασκευῆς τῶν δύο ἀντιπάλων. Ὁ Βίσμαρκ εἶνε γίγας τὸ σῶμα, εὐρύνωτος, τὴν κεφαλὴν ἔχων χονδρὰν, τὰς ὀφρῦς πυκνὰς καθὼς καὶ τὸν μύστακα, τὸ πρόσωπον βροδοκόκκινον, τὴν ῥίνα ὀλίγον τι σιμῆν, τοὺς ὀφθαλμοὺς διαυγεῖς, ἐξέχοντας, λίαν εὐκινήτους, τὰ χαρακτηριστικὰ τολμηρὰ, τὴν ἔκφρασιν τῆς μορφῆς ἐν γένει ἐπιβλητικωτάτην. Ὁ Βίνδχορστ ἀπεναντίας εἶνε νάννος στρογγύλον σχεδὸν ἔχων τὸ σῶμα, τὴν κεφαλὴν σφαιρικὴν, τὴν ὄψιν ἀτριχον, τὸ στόμα ὑπερμέγεθες, τὰ χεῖλην κρεμάμενα, τὸ πρόσωπον ὠχρόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ κωχωμένους εἰς τὴν κόγχην, τὴν ὄψιν πενιχράν, νοστήραν, ἀντιπαθητικὴν.

*

Καὶ ὡς ῥήτορες ἐπίσης οἱ δύο ἄνδρες εἶνε οἱ ἀντίποδες ἀλλήλων.

Ἰσχυρὰν ἀπογοήτευσιν πάσχει ὁ διὰ πρώτην φοράν ἀκροώμενος τοῦ Βίσμαρκ ἀγορεύοντος. Ὁ κολοσσὸς ἐκεῖνος ἔχει φωνὴν ἀσθενῆ καὶ ταπεινὴν, τὸν λόγον βεβιασμένον, τὸν βυθμὸν μονότονον καὶ φορτικόν, τὰς δὲ χειρονομίας ἕλας ἀσημάντους. Τοὺς λόγους τοῦ Βίσμαρκ δύναται τις ν' ἀναγνώσῃ ὄχι ὅμως καὶ ν' ἀκροασθῆ. Οἷος δὲ ἠποτε τῶν θαυμαστῶν αὐτοῦ ἀπόλλυσι τὴν ὑπομονὴν καὶ ἀπέρχεται, ἀφοῦ ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν προσεκτικῶς ἀκροώμενος ὑπέστη ἀληθὲς μαρτύριον.

Ὁ μικρὸς Ἐξοχότατος, ὡς γενικῶς ἀποκαλεῖται ὁ Βίνδχορστ, βραχυτάτος τὸ ἀνάστημα, ἔχει μόλα ταῦτα φωνὴν ἡχηρὰν, εὐκαμπτον, εὐχερῶς ἀρμόζουσαν εἰς πάσας τὰς μεταπτώσεις τοῦ ἤχου καὶ κυριαρχούσαν ἐφ' οἷας δῆποτε ὀμηγύρεως. Οὐ μόνον οἱ φίλοι αὐτοῦ κληρικοφρόνες, ἀλλὰ καὶ οἱ φιλελεύθεροι καὶ οἱ συντηρητικοὶ καὶ οἱ σοσιαλισταί, πάντες ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀκροῶνται αὐτοῦ μετὰ πλείστου ἐνδιαφέροντος, οἰκτιδῆποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ ἐκφερόμεναι παρ' αὐτοῦ σκέψεις, ὅσον δῆποτε τολμηροὶ καὶ ἂν ὦσιν οἱ ἰσχυρισμοὶ του. Οἱ τοῦ κέντρου τὸν χειροκροτοῦσιν ἐνθουσιωδέστατα, οἱ ἐκ τῆς ἀριστερῆς ἐπιδοκιμάζουσιν ἀδιαλείπτως τὰς περιόδους τοῦ λόγου του ἢ διακόπτουσιν αὐτὸν δι' ἄστειων παρατηρήσεων, καὶ οἱ τῆς δεξιᾶς ἀμιλλῶνται τίνι τρόπῳ νὰ τὸν ἐμβάλωσιν εἰς ἀμηχανίαν διὰ νὰ χάσῃ τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν του· πλὴν ὁ μικρὸς ἐξοχώτατος ἀνταποδίδων τὰ ἴσα αὐτοστιγμαί, ἀποκρούων ἐτόμως τὰς ἐπιθέσεις, ἐξακολουθεῖ ἀπτόητος τὴν ἀγόρευσίν του, καὶ φθάνει πάντοτε εἰς τὸ ἀρχῆθεν ὁρισθὲν τέριμα τοῦ λόγου του.

Πολλὰκις ἐθεάθη ὁ πρίγκιψ Βίσμαρκ κατα-

λείπων τὴν θέσιν του, μεταβαίνων δὲ καὶ ἰστάμενος ὀπισθεν τοῦ βήματος διὰ νὰ μὴ χάσῃ οὔτε λέξιν τῆς ἀγορεύσεως τοῦ Βίνδχορστ. Ἡ μεγάλη αὐτῇ τιμὴ ἀποβαίνει ὄντως ἐξαιρετικὴ, ἂν ἀναλογισθῆ τις ὅτι ὁ Βίσμαρκ δὲν διακρίνεται ἐπὶ μεγάλῳ σεβασμῷ πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ἔθνους. Πρὸ μικροῦ ἔτι ὁ ἀγέρωχος ἀρχιγραμματεὺς ἐξήρχετο ἐπιδεικτικῶς τῆς αἰθούσης τῶν συνεδριάσεων, ὑσάκις ἐλάμβανε τὸν λόγον ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων, Ρίχτερ ὅστις εἶνε ἐκ τῶν κρατίστων ῥητόρων.

Πρὸ δύο περίπου μηνῶν ὁ γίγας καὶ ὁ νάννος συνεκρούσθησαν ἐν τῷ Ράιχσταγ κατὰ τὴν συζήτησιν τὴν προκληθεῖσαν ὑπὸ ἐπερωτήσεως ἀναφερομένης εἰς τὸ μέτρον τῆς κυβερνήσεως, ἀπαγορεύσεως τὴν ἐγκατάστασιν καθολικῶν ἱεραποστόλων εἰς τὰς ὑπερωκεανίους γερμανικὰς κτήσεις. Ἡ ἐν λόγῳ συζήτησις ὑπῆρξε πάλη κοινοβουλευτικὴ θανάσιμος, καὶ ἕκαστος τῶν ἀνταγωνιστῶν κατέφυγεν εἰς πάντα τὰ ἐφικτὰ τεχνάσματα ὅπως καταβάλλῃ τὸν ἀντίπαλον. Παραθέτομεν ἐνταῦθα ἐπίτηδες ἐκ τῶν πρακτικῶν τὰ ἀξιολογώτατα τῆς συζητήσεως μέρη, τοὺς ἐπιτηδειοτάτους διαξίρισμους τῶν δύο ἀντιπάλων, ὅπως πρὸς τοῖς ἄλλοις παράσχωμεν τοῖς ἀναγνώσταις δείγμα τῆς ἐν τῷ γερμανικῷ κοινοβουλίῳ εὐγλωττίας.

Βίσμαρκ. Παρ' ἡμῖν τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα δὲν ὑπερπλεονάζει. Οἱ διαβαίνοντες τὰ σύνορα Γερμανοὶ ἀπαλλάσσονται τάχιστα παντὸς ἐθνικοῦ δεσμοῦ. Εἰς τὰ ἰδιαιτέρη γαλλικὰ ἀρχεῖα εὐρίσκονται μακροὶ κατάλογοι ὀνομάτων Γερμανῶν ἀρνησιπατρίδων. Οἱ δυσμενέστερον τῶν ἄλλων καθ' ἡμῶν διακειμένοι Πολωνοὶ ἔχουσιν εἰς τὰς φλέβας γερμανικὸν αἷμα· διὰ νὰ ἐξευγενισθῶσι δὲ ἐξεπολώνησαν τὰ ἐπίθετα αὐτῶν μεταφράζοντες ἢ τροποποιούντες τὰς καταλήξεις. Πᾶς Γερμανὸς βιώσας ἐπὶ τινὰς μῆνας ἐν Ἀμερικῇ λέγει συνήθως: «*Ἡμεῖς οἱ ἐν Ἀμερικῇ*...» Πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπιστρέφοντες Γερμανοὶ δὲν λαλοῦσι τὴν γερμανικὴν ὀρθῶς... Εἶνε ἄρα χρεῖα νὰ γένηται τηλικούτος θόρυβος πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἔργου ἐφημερίδος κομματικῆς, τῆς *Germania*, ἣτις φέρει αὐτὸν τὸν τίτλον μὲ πολλὴν παράδοξον δικαιομα; (*Ἰλαρότης* εἰς τὴν δεξιάν)...

Ἡ εἰρήνη τοῦ ἡμετέρου κράτους διατρέχει ἀείποτε κίνδυνον μέγαν ἐνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν ἐν Γαλλίᾳ κομμάτων. Τὸ ἐπεισόδιον τῶν Καρολίνων καθὼς καὶ ἄλλα τινὰ ἀπέδειξαν ὅτι πάντα τὰ ἐν Γαλλίᾳ κόμματα ὡς κοινὸν ἔχουσι πρόγραμμα τὴν πρὸς τὴν Γερμανίαν ἔχθραν. Αἱ ἀπὸ τοῦ 1871 καὶ ἐντεύθεν ἐν Γαλλίᾳ σχηματισθεῖσαι κυβερνήσεις προσηνέχθησαν πρὸς ἡμᾶς φι-

λίως καὶ εἰλικρινῶς, πλὴν ὁ γαλλικὸς λαὸς καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα ἐπιθυμοῦσι τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον. Ἐὰν τοιοῦτος πόλεμος ἐξερρήγνυτο, οἱ καθολικοὶ ἱεραπόστολοι δὲν θὰ συνετάσσοντο βεβαίως μετὰ τῆς Γερμανίας. (*Κάλλιστα!* εἰς τὴν δεξιάν).

Βίνδχορστ. Ὁ ἀντιπρόσωπος τῶν ὁμοσπόνδων ἐπικρατειῶν ἀρέθη εἰς παρεκβάσεις χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ἐπερωτήσεως. (*Ἀκριβέστατον!* εἰς τὸ κέντρον.) «*Ἄν ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς Αὐτοκρατορίας ἐθεώρησε καλὸν νὰ ἐπωφεληθῆ τῆς παρουσίας εὐκαιρίας ὅπως ἐπιτεθῆ κατὰ ἐφημερίδος διερμηνευούσης τὸ πρόγραμμα τῶν καθολικῶν, τότε ὀφείλω νὰ μὴ ἀποκρούσω τὴν χαρὰν μου διὰ τὴν ἐντύπωσιν, ἣν ὡς φαίνεται προῦξήνησαν εἰς τὴν ψυχὴν του τὰ ἄρθρα τῆς βῆθεισας ἐφημερίδος. (Ἐέλωτες σφοδρῶς).* Ἄν ὁ κύριος γραμματεὺς ἠθέλησε νὰ κακίστη τὴν σύνταξιν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφημερίδος, λαμβάνων τὴν τιμὴν νὰ τῷ παρατηρήσω ὅτι αὐτῇ συντάσσεται τόσον καλῶς ὅσον τὰ ὄργανα τὰ ἐμπνεόμενα ὑπὸ τοῦ κυρίου γραμματέως τῆς αὐτοκρατορίας. (*Γερικὴ ἰλαρότης καὶ παταγώδη χειροκροτήματα εἰς τὸ κέντρον*). Μίαν μόνην παρατήρησιν ἐγὼ θ' ἀπέτεινον εἰς τὴν *Germaniar*. Ὁ δὲ τῇ συνίστων νὰ μὴ καταπέσῃ ποτὲ εἰς τὴν πορείαν ἣν τηρεῖ ἡ *Βορειογερμανικὴ Ἐφημερίς*, ἣτις κατέστη τὸ μέγιστον τοῦ τύπου σκάνδαλον (*Εἶνε ἀληθές!* εἶνε ἀκριβές! εὐγε! εἰς τὸ κέντρον.) Ὁ ἐντιμος προαγορεύσας εἶπε μετ' εἰρωνίας ὅτι οἱ καθολικοὶ βασιλεῖς τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξονίας προστατεύουσι τὰ συμφέροντα τῶν καθολικῶν. (*Ἀκριβέστατον!*) Ἀφότου συνέστη ἡ αὐτοκρατορία δὲν ἐνόησα ὅτι ὑπάρχει τοιαύτη προστασία, οἰαδῆποτε δὲ καὶ ἂν εἶνε ἡ ἔχθρα ἣν τρέφει καθ' ἡμῶν ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας, προτιμῶμεν αὐτὸς κάλλιον ν' ἀντιπροσωπεύῃ τὰ ἡμέτερα συμφέροντα ἐν τῷ ἀνωτάτῳ Ὁμοσπονδιακῷ Συμβουλίῳ ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξονίας. (*Ζωηροτάτη ἰλαρότης*)... Ἀκροώμενος τὸν κύριον γραμματεῖα τῆς αὐτοκρατορίας ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον εὐαγγελικὸν τινα ἱερέα. (*Ἐκρήξεις γέλωτος*). Ὁ κύριος γραμματεὺς ἐσκανδαλίσθη διότι οἱ γερμανοὶ ἱεραπόστολοι ἀπῆθυσαν πρὸς αὐτὸν αἰτήσιν γαλλιστὶ γεγραμμένην· ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω τινὰς διπλωμάτας γερμανοὺς, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ λαλήσωσιν ἐπὶ πέντε λεπτὰ γερμανιστὶ χωρὶς ν' ἀναμιξῶσιν ἐξ τοῦλάχιστον φράσεις γαλλικὰς (ὦ, ὦ! εἰς τὴν δεξιάν). Ὁ κύριος γραμματεὺς ὄφειλε νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς ὑφισταμένους του νὰ λαλῶσι κάλλιον τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν. (*Ἰλαρότης*)... Ὁ κύριος γραμματεὺς ἠμιαίξει πρὸς τὴν βορειογερμανικὴν ἐφημερίδα, ἣτις κηρύσσει ἐχθρῶς τοῦ κράτους πάντας τοὺς ἔχοντας γνώμην ἄλλοτρίαν τῆς ἰδικῆς τῆς (*Εἶνε ἀληθές, ἀληθέστα-*

τον !). 'Οφείλω νὰ παρατηρήσω εἰς τὸν κύριον γραμματέα τῆς αὐτοκρατορίας ὅτι πλὴν αὐτοῦ ὑπάρχουσιν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἄλλοι Γερμανοὶ ἀγαπῶντες τὴν πατρίδα ὅσον καὶ αὐτός. ("Αριστά! εὖγε!). Ἐπίστευτε μάλιστα παρετήρησα καὶ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας ἀγαπᾷ πολὺ περισσότερον τὴν Πρωσσίαν παρὰ τὴν Γερμανίαν. (ὦ! ὦ! εἰς τὴν δεξιάν, χειροκροτήματα εἰς τὸ κέντρον). 'Οφείλω δὲ σφοδρῶς νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τῆς μομφῆς τῆς φιλοπατρίας, ἣν ἐπέριψεν ὁ κύριος γραμματεὺς εἰς τόσας χιλιάδας Γερμανῶν... Ἐὰν οἱ Ἰησοῦται δὲν ἀνακληθῶσιν ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Βίσαρκ, θ' ἀνακληθῶσιν ὑπὸ τῶν δημοκρατικοσοσιαλιστῶν (Γέλωτες εἰς τὰς τάξεις τῶν σοσιαλιστῶν). Γέλᾳτε; Ναι, τὸ γνωρίζω ὅτι σεῖς θὰ τοὺς ἐφρονεῦτε, ὅπως θὰ ἐφρονεῦτε πάντας ἡμᾶς (Ἰλαρότης) πλὴν ἐκεῖνοι οἵτινες θὰ ἔλθωσι μεθ' ὑμᾶς διὰ νὰ σώσωσι τὴν κοινωνίαν θὰ σπεύσωσι νὰ τοὺς ἀνακαλέσωσι.

Βίσαρκ. Φρονῶ καὶ ὑποστηρίζω ὅτι οἱ Ἰησοῦται μετεβλήθησαν. (Φωναὶ εἰς τὸ κέντρον sunt ut sunt, aut non sint!) Δὲν πιστεύω ὅτι οἱ σοσιαλισταὶ θὰ ἐφρονεῦον τοὺς Ἰησοῦτας· ἀπεναντίας πιστεύω ὅτι θὰ συνήρουν μετ' αὐτῶν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ. (Ζωηρὰ Ἰλαρότης). Οἱ Ἰησοῦται θὰ ἦσαν οἱ κάλλιστοι ἀρχηγοὶ τῶν σοσιαλιστῶν νομίζω μάλιστα ὅτι τινὲς τῶν νῦν ἀρχηγῶν τῆς ἐρυθρᾶς διεθνούς φιλικῆς καὶ ἐναρμονίως διακινεῖται πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῆς μελαίτης διεθνούς. (ὦ! ὦ!). Οἱ Ἰησοῦται εἶναι ὀξυδερκεῖς παρατηρηταί, τὰ μέγιστα δὲ θὰ ἔχαιρον ἂν συνετάσσοντο μεθ' ἡμῶν. Ὑπολήπτομαι λίαν τοὺς Ἰησοῦτας, διότι ἀποτελοῦσι δύναμιν ἣν οὐδεὶς ὀφείλει νὰ παραγνωρίσῃ. Οὐδέποτε ὑπῆρξα ἐλεύθερος τέκτων, ἀναγνωρίζω ὅμως ὅτι σήμερον εὐδοκίμοισιν αἱ ἐταιρίαι καὶ μάλιστα αἱ μυστικαί. Ἐταιρία διαθέτουσα χρήματα εἶνε δύναμις... Δὲν εἶπα ὅτι ὁ προαγορεύσας καὶ οἱ φίλοι του εἶνε ἐχθροὶ τοῦ κράτους· τοὺς θεωρῶ ἀπεναντίας ὡς φίλους τοῦ κράτους, ἀλλὰ φίλους ἐξυπηρετοῦντας αὐτὸ κατὰ τρόπον ὅπως ἰδιαιτέρων. (Ἰλαρότης). Ὡς πρὸς τὴν Γερμανίαν δηλοῦ ὅτι οὐδέποτε τὴν ἀναγινώσκω, διότι ἡ ἐφημερίς αὕτη ἔχει ὡς ἀποστολὴν νὰ μὲ λυπῇ, νὰ ἐπιτίθεται ἀτομικῶς κατ' ἐμοῦ ὅσον περισσότερο δύναται. Ἐπομένως καταβάλλω πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως ἀπορεύω τὴν ἀνάγνωσίν τῆς. Ἀπορῶ ὅμως καὶ ἐκπλήττομαι πῶς ἐφημερίαι ἣν δὲν ὑπολήπτομαι, ἔχει τόσην δύναμιν ὥστε νὰ ἐξεγείρῃ τὸ κοινοβούλιον ἐναντίον μου, συμπαρασύρουσα εἰς τὸν κατ' ἐμοῦ ἀγῶνα ἡμάδα ἀξιότιμων, διακεκριμένων, ἐμφρόνων καὶ φιλοπατρίδων βουλευτῶν. Τοῦτο μ' ἐκπλήττει. ("Αριστά! εὖγε! εἰς τὴν δεξιάν.)

Βίνδχορστ. Ἄν διεκείμην τόσον οἰκείως πρὸς

τὴν Γερμανίαν, ὅσον πιστεύει ὁ κύριος γραμματεὺς, θὰ ἐξέφραζον πρὸς αὐτὸν τὴν ἀκραν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην κολοσσαίαν ὑπὲρ τοῦ βηθέντος φύλλου βελήματ. Ἀφοῦ ὁ κύριος γραμματεὺς λέγει ὅτι δὲν ἀναγινώσκει τὴν Γερμανίαν, ἐπειδὴ αὕτη ἐπιτίθεται συγκατ' αὐτοῦ, ἄς μοι ἐπιτρέψῃ νὰ τὸν ἐρωτήσω ἂν ἐλάβε ποτε γνώσιν περὶ τῆς ἐκθύμου ὑποστηρίξεως ἣν ἡ Γερμανία παρέσχεν εἰς τὴν τελωνειακὴν καὶ οικονομικὴν πολιτικὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου γραμματέως. (Φωνὴ εἰς τὴν ἀριστεράν· Εἶνε ἀληθὲς δυστυχῶς!). Ἄλλ' ἡ ἐπιφώνησίς σας δὲν ἀναίρει τὸ γεγονός ὅπερ διαφεύδει τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ ἐντίμου κυρίου γραμματέως. (Ακριβέστατον! εἰς τὸ κέντρον). Ὁ ἀξιότιμος κύριος γραμματεὺς μὲ ἤλεγξε διότι ἐπὶ τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ κλίματος τῶν ἐν Ἀφρικῇ κτήσεων συνεφώνησα μετὰ τοῦ καθηγητοῦ Βίρχωβ· ἀλλ' εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα ἡμεῖς μεθ' ὑπερηφανείας ἀναφέρομεν τὴν γνώμην τοῦ βηθέντος σοφοῦ· δὲν φατριάζομεν καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὅπως οἱ σήμερον κυβερνῶντες (Χειροκροτήματα εἰς τὴν ἀριστεράν.) Ἄν ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας προὔτιθετο νὰ ψέξῃ τὴν συμμαχίαν τοῦ κέντρον μετὰ τῆς ἀριστερᾶς κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ δηλώσω πρὸς αὐτὸν ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι νὰ συμμαχήσωμεν μετὰ πάντων ἐκείνων ὅσοι βούλονται νὰ βοηθήσωσιν ἡμᾶς ὅπως διαρρήξωμεν τὰς ἀλύσεις τοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγῶνος ("Ακούσατε! ἀκούσατε!) Τὴν μετὰ τῶν φιλελευθέρων ἐνωσίν μας ὑπηγόρευσαν ἡμῖν κυρίως τὰ ἄρθρα τῆς Βορειογερμανικῆς Ἐφημερίδος καὶ πάντων τῶν λοιπῶν ὀργάνων τοῦ κυρίου γραμματέως, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀληθῆ λεγῶνα, λεγῶνα ἔχοντα ἀποστολὴν νὰ κηρύσῃ τὴν ἐκρίζωσιν πάντων τῶν κομμάτων ὅσα δὲν ὀμνύουσιν ἐν ὀνόματι τοῦ Βίσαρκ, καὶ νὰ δωρῆσωσιν εἰς τὴν χώραν ἐν καὶ μόνον κόμμα. (Ζωηρὰ Ἰλαρότης· φωναὶ· εἶνε ἀληθὲς! ἀκριβέστατον!). Ἀμερινοῦμεν ἡμεῖς ἂν ἡ διαγωγὴ μας ἀρέσκῃ ἢ ἀπαρέσκῃ εἰς τὸν κύριον γραμματέα τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡμεῖς ἀποβλέπομεν μόνον εἰς τὸν σκοπὸν μας, καὶ διὰ τοῦτο τὸ κέντρον εἶνε πύργος, ὅστις δὲν καταρρεῖ μετ' ὅλον τὸν σφοδρὸν τῆς κυβερνήσεως πόλεμον. (Χειροκροτήματα εἰς τὸ κέντρον). Φαίνεται ὅτι οἱ φίλοι μου δὲν δυσπαραστούνται ἐκ τοῦ πολέμου τούτου, διότι ἐχειροκρότησαν ἐπιδοκιμάζοντες τὰς τελευταίας μου λέξεις. (Ἰλαρότης). Ὁ ἐντιμος προλαλήσας ἀνεγνώρισεν ὅτι εἶμαι καλὸς Γερμανός, προσέθηκεν ὅμως ὅτι ἐξυπηρετῶ τὴν πατρίδα μου κατὰ τρόπον ἀήθη καὶ παράδοξον. Βεβαίως ἕκαστος ἔχει καὶ ἴδιον τρόπον ἐνεργείας· καὶ ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας ἐξυπηρετεῖ κατ' ἴδιον τρόπον τὴν πατρίδα του, τρόπον ὅχι πάντοτε γερμανικόν, διότι δὲν εἶνε ἴδιον Γερμανοῦ τὸ παραβιά-

ζειν τοὺς ἡμετέρους νόμους. (Εὖγε! εἰς τὸ κέντρον). Ὁ κύριος γραμματεὺς τῆς αὐτοκρατορίας ὑδοκίμησε καὶ ἐθριάμβευσε πολλάκις, ἐπειδὴ διαθέτει πολλοὺς στρατιώτας καὶ πολλὰ χρήματα· ἐγὼ οὔτε στρατιώτας ἐγὼ οὔτε χρήματα (Ζωηρὰ Ἰλαρότης) καὶ ὅμως ἐγὼ ὁ ἄοπλος καὶ πένης κατήγαγον νίκας πολλὰς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐφωδιασμένου διὰ τόσων στρατιωτῶν καὶ τόσοῦ ἀργυρίου (Εἶνε ἀληθὲς!). Ἀκούσατέ με· ἡ κυβερνήσις τοῦ Φρειδερίκου Γουλιέλμου Δ' ἦτο καλλιτέρα τῆς παρούσης τοῦ πρίγκιπος Βίσαρκ. (ὦ! ὦ! εἰς τὴν δεξιάν). Ἐπιμένω εἰς τὴν κρίσιν μου καὶ τελευταῖα διακηρύσσω εἰς τὸν κύριον γραμματέα τῆς αὐτοκρατορίας, εἰς πάσας τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐξαρτωμένας ἐφημερίδας καὶ εἰς πάντας τοὺς δορυφόρους του ὅτι τὸ Γερμανικὸν ἔθνος δὲν θὰ παύσῃ ποτὲ ν' ἀγωνίζεται ὡς εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος μέχρις ὅτου ἀνακτήσῃ πλήρη τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ. (Παταγώδη χειροκροτήματα).

Βίσαρκ. Πέμψατε εἰς Κάμερουμ τοὺς συνεργάτας τῆς Γερμανίας· ἐκεῖ θὰ εἶνε εὐπρόσδεκτοι. (Ζωηρὰ Ἰλαρότης). Μὴ παραπονεῖσθε διὰ τὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγῶνα· αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος λόγος τῆς ὑπάρξεώς σας. (Εὖγε! εἰς τὴν δεξιάν). Ὁ προλαλήσας εἶπεν ὅτι οὐδὲν ἔμαθα καὶ οὐδὲν ἐλησμόνησα. Ἐλησμόνησα ὕβρεις τινὰς καὶ προσβολὰς καὶ ἔμαθα τούτο, ὅτι διὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ κέντρον οὔτε ἡ Γερμανία οὐδ' ἡ Πρωσσία δύνανται νὰ βιώσωσιν ἐπὶ πολὺ (Ἐπιδοκιμασίαι εἰς τὸ κέντρον). Ὅσακις ἠτοιμαζόμεν νὰ συμβιβασθῶ μετὰ τῆς Ρώμης, πάντοτε ἀπετράπην ἕνεκα τῶν ἐπικινδύνων νομοσχεδίων σας. Ὁ προλαλήσας ἀντιπαρέθηκε τὴν κυβερνήσιν τοῦ πρίγκιπος Βίσαρκ κατὰ μέρος θέμενος τὸν ἡγεμόνα καὶ κύριόν μου. Τοῦτο εἶνε ὕβρις βαρυτάτη πρὸς τὴν τιμὴν μου, ὕβρις πρὸς τὴν πίστιν μου ὡς ὑπηκόου τοῦ ἡγεμόνος μου, ὕβρις πρὸς τὰ εἰλικρινῆ μου ὑπὲρ τῆς βασιλείας αἰσθήματα. Οὐδέποτε ἠξιώθη νὰ εἶμαι ἄλλο τι εἰμὴ ὁ ταπεινὸς καὶ εὐπειθὲς θεράπων τοῦ Κυρίου μου. (Χειροκροτήματα εἰς τὴν δεξιάν, εὖγε! εἰς τὴν ἀριστεράν). Ὑπῆρξα ὁ θεράπων τοῦ ἀποβιώσαντος κυρίου μου, ἐξακολουθῶ δὲ νὰ εἶμαι ὁ θεράπων τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος, οὐδὲν ἄλλο ἢ θεράπων· οὐδέποτε ἡγεῖρα ἄλλην ἀξίωσιν. Ἀποδείξτε τούτου εἶνε ὅτι διατελῶ ἀκόμη εἰς τὸ ἀξίωμα ὅπερ κατέχω, καὶ θὰ διατελέσω εἰς αὐτὸ ὑπηρετῶν τὸν Κύριόν μου μέχρι τελευταίας πνοῆς. Τὸ συμπαραβάλλειν τὴν κυβερνήσιν ἀποβιώσαντος βασιλέως μετὰ τὴν κυβερνήσιν τοῦ πρίγκιπος Βίσαρκ εἶνε ὕβρις! δεινὴ ὕβρις! (Παταγώδη χειροκροτήματα). Εἶνε ὕβρις πρὸς τὴν τιμὴν μου, πρὸς τὴν πίστιν μεθ' ἧς ὑπηρετήσα ἀείποτε τὸν ἡγεμόνα μου ὡς ὑπῆκοος, ὡς ὑπάλληλος, ὡς θεράπων κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα. Ἐλπίζω ὅτι ὁ προλα-

λήσας ἀναγνωρίζων τούτο θ' ἀποσύρῃ τὴν δεινοτάτην ὕβριν. (Παταγώδη χειροκροτήματα).

Βίνδχορστ. Πρὸ παντός ἄλλου ἀρνούμαι ὅτι ὑπῆρξε ποτε ἐτόιμη συνεννόησις τις μεταξὺ τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Πρωσσίας. Οὐδέποτε τοιοῦτό τι συνέβη. ("Ακούσατε, ἀκούσατε!) Τὸ λαλεῖν περὶ «κυβερνήσεως τοῦ Βίσαρκ» οὐ μόνον δὲν εἶνε ὕβρις ἀλλ' εἶνε χρῆσις ἀμέμπτου κοινοβουλευτικῆς φράσεως. Δὲν εἶνε πρέπον τὸ ἀναμιγνύειν τὸ ὄνομα τοῦ ἡγεμόνος εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς συζητήσεις, ὡς πράττει ἀείποτε ὁ κύριος γραμματεὺς, ὅστις εἰς τὰς δυσκόλους στιγμὰς συνειθίζει νὰ ὀχυρῶται ὀπισθεν τοῦ αὐτοκράτορος. (Εἶνε ἀληθὲς! ἐξαίρετα!).

Βίσαρκ. Ἐὰν ὁ προλαλήσας εἶχεν ὑπηρετήσῃ τὸν μονάρχην του ὡς ἐγὼ ὑπηρετῶ τὸν ἰδικόν μου, θ' ἀνεγνώριζε τὴν ὕβριν καὶ θὰ τὴν ἀπέσυρε.

Βίνδχορστ. Ἀποκρούω μετ' ἀγανακτήσεως τὴν δολίαν ῥῆσιν τοῦ κυρίου γραμματέως, φρονῶ δὲ ὅτι ὁ κύριος πρόεδρος οὐδὲν εὔρε τὸ ἐπιλήψιμον ἐν τῇ φράσει μου, διότι ἄλλως θὰ μὲ ἀνεκάλεε εἰς τὴν τάξιν. (Χειροκροτήματα εἰς τὴν ἀριστεράν).

**

*

Καὶ λήγει ἐνταῦθα ἡ σθεναρὰ αὕτη ἀπὸ τοῦ βήματος πάλιν ἦν παρεθέσαμεν ὑλόκληρον διὰ νὰ μὴ μειώσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον τὸ διήκον ἀδιάπτωτον ἐν αὐτῇ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἀξιοσημειωτόν εἶνε ὅτι ἡ μετὰ τόσου πείσματος διεξαγομένη συζήτησις τραχυτάτη περὶ τὴν οὐσίαν, δὲν ἐξετράπη περὶ τὴν ἐκφρασίαν, ἀλλὰ περιωρίσθη ἐντὸς τῶν ὄρων τῆς κοσμιότητος καὶ οἱ ἀνταγωνισταὶ κατέφερον θανατηφόρους κατ' ἀλλήλων διαξιφισμούς μετὰ τὸ μειδιάμα εἰς τὰ χεῖλη. Ἐνῶ ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἕτερόν τι κοινοβούλιον—καὶ τὸ γνωρίζομεν δυστυχῶς ὅλοι—ἔπου, ἂν τοιαύτη συζήτησις συνέβαινε, ἂν τοσοῦτον σφοδρῶς συνεκρούετο ἡ προσωπικὴ ἐμπάθεια δύο ἀρχηγῶν κομμάτων, πολὺ ταχέως ἡ συζήτησις θὰ ἐλάμβανε τὰς διαστάσεις ἀγῶνος παγκρατίου, τὰ καλλιεπῆ ἐπιχειρήματα θὰ διεδέχοντο ἄλλα ὑλικώτερα καὶ πιστικώτερα, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ βράβδος ἐπεμβαίνουσα θὰ ἐπέβαλλεν εὐχερῶς καὶ κυριαρχικῶς τὸν κρείττονα λόγον.

Δὲν ἀπαιτεῖται δὲ ὀξυδερκεία ἐκτακτοῦ ἵνα κρίνῃ τις ὁποῖος τῶν δύο ἀντιπάλων ἐξῆλθε νικητῆς ἐκ τῆς δεινῆς μονομαχίας. Τὸ σθένος καὶ ἡ εὐτολμία μεθ' ἧς ὁ μικρὸς ἐξοχώτατος πατάσσει τὸν πανίσχυρον ἀρχιγραμματέα ἐπιβάλλει τὸν θαυμασμόν, ἐν ᾧ ἀπεναντίας ἐμπνέει αἰσθημα παρεμφερὲς τῇ ἀηδίᾳ ἢ θρηνώδῃ δουλοπρέπεια εἰς ἣν καταφεύγει οὗτος προσπαθῶν νὰ συγκαλύψῃ ἰδικὴν ἀδυναμίαν. Χάρισμα θαυμαστόν ὄντως ὁ λόγος καὶ ὁ ποιούμενος εὐφυῶς καὶ δόκιμον αὐτοῦ

χρήσιν επισπᾶται τοῦ πλήθους τὸν σεβασμόν, οἰκιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν αἱ ἀρχαὶ ἀς πρεσβύει. Οἱ ἀπὸ τοῦ βήματος ἀγῶνες ἔχουσι τακτικὴν ἰδικιτέραν, ἣν δὲν δύνανται ν' ἀναπληρώσωσιν ἄλλα πλεονεκτήματα, οὐχὶ σπανίως δὲ κατ' αὐτοὺς οἱ μικροὶ Δαυῖδ κατενίκησαν τὴν ὑπερρίκλον ἀλαζονίαν γαύρων Γολιάθ.

X.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΑΡ ΕΛΛΗΣΙΝ

B'

1784—1800

Ὁ Ἀθανάσιος Σταγειρίτης, οὐ προεμνήσθημεν, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1819 γράφων ἐν τῇ τότε ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενη *Καλλιόπη* αἰστορίαν τῶν ἐφημερίδων, πρώτην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα ἀναγράφει *Ἐρμῆν τὸν Λόγιον*, ἐπὶ λέξει σημειῶν τάδε, «πρώτη ἐφημερίς τοῦ γένους ἡμῶν ἐξεδόθη ἐν Κερκύρα, ὡς λέγουσιν, *Ἐρμῆς ὁ Λόγιος* ὀνομαζομένη. Ἀγνοῶ ὅμως πότε ἤρξατο, καὶ πότε ἔπαυσε, καὶ τίς ἦτο ὁ ἐκδότης... Τοῦτο μόνον ἔμαθον ὅτι κατὰ τὸ 1784 ἐφάνετο ἐκδιδόμενη.» Τὴν ὑπὸ τοῦ Σταγειρίτου περισυλλεγείσαν πληροφορίαν ταύτην ἐστῆριξε καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἀσώπιος, μνημονεύσας, ἐν τοῖς Σουτσείοις, τοῦ *Ἐρμού* ὡς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, ἧς, λέγει, σύνθημα καὶ πρόγραμμα ἐγένετο τὸ ἐπόμενον δίστιχον,

δὲν εἶμαι παρὰ τοῦ Διὸς ὡς ἄλλοτε σταλμένος
ἔργα δ' ἀνθρώπων νὰ εἰπῶ εἶμαι διωρισμένος,

ποιηθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκ Κατουνῆς τῆς Ἀκαρνανίας Νικολάου Μαυρομμάτου.

Τὰ ἐν τοῖς Σουτσείοις γραφόμενα ὑπ' ὄψει ἔχων ὁ κ. Π. Λάμπρος, ἐν τῇ αἰστορικῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1821, «διημερίσθησε τὸ ἀκριβὲς τῆς πληροφορίας τοῦ Ἀσωπίου, γράψας ἐπὶ λέξει τάδε, «ἡμεῖς οὐδεμίαν γνωρίζομεν πρὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, εἰς δὲ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος φιλολογοικὸν *Ἐρμῆν* (ἔγνωε τὸ περιοδικὸν *Mercurio letterario*, περὶ οὗ ὑπόκειται αὐτῷ ὁ λόγος) δὲν ὑπάρχει τὸ ἀναφερόμενον δίστιχον. Πιθανὸν ὅ ἐν Κερκύρα τότε διατρίβων Μαυρομμάτης, ἐπιφορτισμένος τὴν λογοκρισίαν ἐπὶ τῶν τυπομένων, ἐποίησε μὲν τὸ δίστιχον τοῦτο, ὡσεὶ χαιρετῶν τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Ἐρμού, οὐδέποτε ὅμως καὶ ἐτυπώθη ὡς ἐπιγραμματικὸν σύνθημα τῆς *Ἐφημερίδος*» (Χρυσάλλιδος τόμ. δ' σελ. 604). Ὁ κ. Π. Λάμπρος, γράφων ταῦτα, ὑπέθετο πάντως ταυτοῦτητα *Ἐρμού τοῦ Λογίου* καὶ τοῦ περιοδικοῦ *Mercurio letterario*, καὶ ἐμμέσως ἀπέδωκε εἰς εὐεξήγητον σύγχυσιν καὶ παρερμηγείαν τὰ ἐν τοῖς Σουτσείοις γραφέντα.

Τοῦ περιοδικοῦ *Mercurio letterario* ἡ μὲν ἐκδοσις ἤρξατο τῷ 1805, ὁ δὲ βίος παρετάθη ἀρχοῖς ὀκτωβρίου τοῦ 1807, καθ' ἃ πληροφορεῖ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ κ. Π. Λάμπρος, ὅς ἀναγράφων ὀλόκληρον τὸν τίτλον τοῦ περιοδικοῦ ἔχοντα ὡδε *Mercurio letterario, opera periodica di Filergo Feuce nella tipographia nazionale di Corfù, con licenza de superiori*, «πληροφορεῖ ἡμᾶς ὅτι ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τοῦ Filergo Feuce ἐκρύπτετο ὁ πολὺς Κερκυραῖος Ἐμμανουὴλ Θεοτόκης· ὅθεν, ἂν προῦκειτο περὶ ἐφημερίδος, ἧς ἡ ἐκδοσις ἀνεγράφετο κατὰ τὸ 1805, εὐεξήγητος ἦν ἡ σύγχυσις καὶ παρερμηγεία ἐξ ἐνδεχομένης μεταδόσεως τοῦ ἰταλικοῦ αὐτῆς τίτλου ὑπὸ τύπον ἑλληνικόν, καθ' ἃ συνέβη, ὡς ἐν τοῖς μετέπειτα θέλομεν ἰδεῖ, ὡς πρὸς τὴν *Gazzetta urbana*, ἣν ὁ Βαρβιτσιώτης, ἐν ἑλληνικῇ χροῆνῃ μεταγγίσας, ἐγνώρισεν ἡμῖν ὑπὸ τὸ ὄνομα *ἐφημερίδα Ἀστυκῆν* (ἴδε Πανδώρας, τ. Η' σ. 367). *Ἐρμού* ὅμως τοῦ *Λογίου* ἡ ἐκδοσις ἀναγράφεται πολὺ προγενεστέρως, εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ τοῦ ἡμωνύμου ἰταλικοῦ περιοδικοῦ ἐκδότης εἰς τὰ διδασκαλεῖα ἐτι ἐφοῖτα. Σὺν τούτοις τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Μαυρομμάτου καλῶς ἐξεταζόμενον φαίνεται ἀναφερόμενον οὐχὶ εἰς περιοδικόν, ἀλλ' εἰς ἐφημερίδα σκοποῦσαν τὴν ἀπομνημόνευσιν τῶν καθημερινῶν χρονικῶν τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων, ἧτοι πράξεων. Ὁ Μαυρομμάτης γράφων, ἀεργα δ' ἀνθρώπων νὰ εἰπῶ εἶμαι διωρισμένος», ἠγνοεῖ, καθ' ἅπερ ὁ γραμματικὸς καὶ λογικὸς εἰρμός τοῦ στίχου αὐτοῦ ἐμφαίνει, τὴν ἀφήγησιν ἀνθρωπίνων πράξεων, τὴν ἀπομνημόνευσιν καθημερινῶν γεγονότων, τὴν ἀναγρᾶσιν τῶν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν ἐπιζομένων χρονικῶν· δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἀποκρούσωμεν τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου, ἐπὶ δὲ τῷ λόγῳ ὅτι οὐδεμίαν γνωρίζομεν ἐν Ἑπτανήσῳ πρὸ τῆς ἀγγλικῆς προστασίας ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, νὰ διαγράψωμεν τοῦ καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν ἐφημερίδων *Ἐρμῆν τὸν Λόγιον*. Ἄν τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Ἀκαρνανίου Μαυρομμάτου δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ διαληφθέντι ἰταλικῷ περιοδικῷ, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι «καὶ οὐδέποτε ἐτυπώθη ὡς ἐπιγραμματικὸν σύνθημα ἐφημερίδος» τότε μόνον ἠδυνάμεθα ἀσφαλῶς περὶ τούτου ν' ἀποφανθῶμεν, ὅταν ὑπ' ὄψει εἶχομεν τὸν ἐν ἔτει 1784 ἐκδιδόμενον *Ἐρμῆν τὸν Λόγιον*· ἀλλ' ἂφ' οὗ κατὰ τὸ 1819 Ἀθανάσιος ὁ Σταγειρίτης εἰς μάτην δι' ἐκκλήσεως πρὸς τοὺς φιλαναγνώστας ἐξητήσατο πληροφορίας περὶ τῆς πρώτης ταύτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος, ἀντικρὺς ματαιοπονία ἠθελεν εἶσθαι νῆα τις ἐπὶ τούτῳ τῇ σήμερον ἐπικλησὶς πρὸς γνώσιν ἐφημερίδος ἐν στενῷ μὲν, καθ' ἃ φαίνεται, κύκλῳ ἀναγνωστῶν κυκλοφορησάσης, ἐξιτήλου δὲ ὑπὸ τοῦ χρόνου γενομένης.

Τῆς ἐφημερίδος ταύτης οὐδαμῶς μνησθῆναι ποιεῖται

ὁ μαρκήσιος de Queux de Saint-Hilaire, ὅς, μεταγράφων τὸν ἡμέτερον κ. Ματθαῖον Παρανίκαν, ἐν τῷ σχεδιάσματι αὐτοῦ περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ ἔθνεϊ καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 19^{ης} ἑκατονταετηρίδος (ἐν σελ. 212) πρώτην παρ' ἡμῖν ἐφημερίδα ἀναγράφαντα τὴν καὶ ὀνόματι τοιαύτην, τὴν ὑπὸ τῶν Μαρκιδῶν Πουλίου τῷ 1793 ἐν Βιέννῃ ἐκδοθεῖσαν, υἰοθέτησε τὴν πληροφορίαν ταύτην καὶ ἀναφορικῶς τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ ἐσημείωσεν, «ἡ πρώτη ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἐφημερίς ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μαρκιδῶν Πουλίου, τῷ 1793, ἀλλὰ βραχὺν ἔσχε τὸν βίον, ἀπὸ τῆς 4^{ης} Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 28^{ης} Ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους παραταθέντα.»

Ἡ ἄγνοια τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου περισυλλεγείσαν πληροφοριῶν περὶ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος καὶ ἡ παρῶρασις τῶν ἐν τοῖς Σουτσείοις περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης γραφέντων ἐξώθησαν τὸν κ. Παρανίκαν εἰς ἀνακριβείαν, εἰς ἣν παρέσυρε καὶ τὸν St-Hilaire ἀναγράφαντα τὴν ἐφημερίδα τῶν Μαρκιδῶν πρώτην, ἐν ᾗ ἦν δευτέρα. Σύναμα τὸ περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης βραχυλόγον τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Παρανίκα δὲν ἐπέτρεψε τῷ μαρκησίῳ οὔτε λεπτομερεστέρως πληροφορίας νὰ παράσχη περὶ τῆς δευτέρας ταύτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τῶν νεωτέρων χρόνων, οὔτε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ ἐσφαλμένον τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, ἀναφορικῶς τῷ χρόνῳ τῆς διαρκείας τοῦ φύλλου τούτου, ὅπερ ἡμαρτημένως ἀνέγραψεν ὡς ἐξάμηνον μόνον βιώσαν, ἠγησάμενος, ὅτι τὸ ἄλλοτε παρὰ τῷ Σοφ. Οἰκονόμῳ καὶ Μ. Γεδεῶν ἀντίτυπον, (ὅπερ εἶτα ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Βουλῆς), περιεῖχε τὴν ὅλην σειράν τῶν ἐκδοθέντων φύλλων τῆς ἐφημερίδος.

Ἐπανορθοῦντες τὰ ἐν τούτοις ἡμαρτημένα τῶν πληροφοριῶν τοῦ κ. Μ. Παρανίκα, σημειοῦμεν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ δημοσιογραφικὸν ὄργανον ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1793 ἐπιγράφεται, «*ἐφημερίς*, εἴτ' οὖν ἀκριβὲς ἀπάνθισμα τῶν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον ἀξιολογοτέρων γεγονότων, καὶ μὴν καὶ ἀκριβεστέρων παγκοσμίων συμβεβηκότων, ἅπερ φιλοπόνως καὶ ἐμμελῶς δίκην μελίσσης ἀπανταχόθεν συλλεγθέντα, χάριν τῆς ἐπωφελοῦς τῶν πολλῶν περὶ τὰ νῆα περιεργίας, φιλοφρόνως ἐκδίδονται παρὰ τῶν Μαρκιδῶν Πουλίου. Ἐν Βιέννῃ 1793.» Πλὴν οὔτε τὸ τῇ 4^ῃ Ἰανουαρίου 1793 ἐκδοθὲν φύλλον εἶνε τὸ πρῶτον τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, οὔτε τὸ τῇ 28^ῃ Ἰουνίου ἰδίου ἔτους ἐκδοθὲν εἶνε τὸ τελευταῖον, μεθ' ὅλας τὰς περὶ τούτου ὑπομνηματίσεις τοῦ μακκαρίτου Ν. Δραγοῦμη (ἐν τόμῳ 1^ῳ τῆς Πανδώρας), τοῦ Μ. Παρανίκα καὶ τοῦ St-Hilaire.

Ὁ Ν. Δραγοῦμη μέχρι τοῦ 1866 πρώτην παρ' Ἑλλήσιν ἐφημερίδα ἠγοῦμενος τὸν *Τηλέγραφον* τῆς Βιέννης, οὐ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἐσφαλμένως ἀρχὴν ἐκδόσεως ἀνέγραψε τὸ 1810, ἀνεκουφίσθη οὐ μικρόν, μαθὼν παρὰ τοῦ Σοφ. Οἰκονόμου ὅτι προγενεστέρως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ τῶν Μαρκιδῶν *Ἐφημερίς*. Τὴν ἀνακούφισιν ταύτην ἀνομολογεῖ αὐτὸς οὗτος, σημειῶν ἐν τῷ περὶ τῆς πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἐν τῇ Πανδώρα ἔθρῳ του, ὅτι ἐν τινι τῶν συγγραμμάτων, (πάντως ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ *Constantinople ancient and modern with excursions to the shores and islands of the archipelago and to the Troat*, 1797 καὶ εἰς τέταρτον ἐκδοθὲν) τοῦ ἄγγλου Dallaway ἀναγνοῦς τάδε, «δὲν ὑπάρχει ἄλλο (ἔθνος) πλέον αὐτοῦ (τοῦ ἑλληνικοῦ) τυρβαζόμενον περὶ τῶν ἐν αὐτῇ (τῇ πολιτικῇ) γινομένων. Εἰς ἄκρον εὐπιστοί, καὶ οὐδὲν ἤττον εὐφύεις εἰς τὸ πλαττεῖν νῆα, περὶ τοιούτων μόνον διαλέγονται, διὸ θεωροῦσιν ὡς μέγα μαντεῖον καὶ ἀπλήστως ἀναγινώσκουσι τὴν ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένην ἑλληνικὴν ἐφημερίδα,» ἐν ἀπορίᾳ ἦν περὶ τοῦ τίνα ἐφημερίδα ἠγνοεῖ ὁ ἄγγλος λόγιος· ὅθεν, γνωρίσας τοὺς παρὰ τῷ Σοφ. Οἰκονόμῳ σωζομένους 52 ἀριθμοὺς τῆς αὐτῆς ἐξαμηνίας τοῦ 1793, λεπτολόγως μὲν πως ἐνδιέτριψεν εἰς τὰ κατ' αὐτὴν, καὶ τίνα ἀπ' αὐτῆς τεμάχια ἀπήνθισε, δὲν ἠσχολήθη ὅμως οὔτε περὶ τὴν ἐρευναν τοῦ ἂν πράγματι ἡ *Ἐφημερίς* τῶν Μαρκιδῶν ἦν ἡ πρώτη παρ' Ἑλλήσιν, οὔτε περὶ τὴν ἐκκριθῆσιν τοῦ χρόνου τῆς διαρκείας αὐτῆς, ἀλλ', ὡς καλῇ τῇ πίστει ἐδέξατο ταύτην πρώτην παρ' Ἑλλήσιν ἐφημερίδα, οὕτω καὶ τοὺς ὑπ' ὄψει αὐτοῦ τεθέντας 52 ἀριθμοὺς τοῦ αὐτοῦ ἐξαμηνίου τοῦ 1793 ἐλογίσαστο ἐκπροσωποῦντας τὸν χρόνον τῆς διαρκείας τοῦ φύλλου τούτου.

Ἄλλ' ὁ κ. Κ. Νεστορίδης, διαταγῇ τοῦ ὑπουργείου καταγράφων τῷ 1883 τὰ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ γυμνασίου Τρικκάλων βιβλία, ἀνεῦρεν ἐν σώμα τῆς *Ἐφημερίδος*, δυστυχῶς οὐχὶ ἄριτον, ἐξ οὗ ὅμως μαθῆσομεν ὅτι αὕτη ἐξεδέδετο τῷ 1791. Συντόμως τινὰς πληροφορίας ἐπεμψεν οὗτος τῇ παρ' ἡμῖν *Ἐφημερίδι*, ἧτις ὑπὸ τὸν τίτλον ἡ *Ἐφημερίς ἐν ἔτει 1791* ἐδημοσίευσεν αὐτὰς ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμῷ 292 φύλλῳ αὐτῆς τῆς 19^{ης} Ὀκτωβρίου 1883. Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ κ. Νεστορίδου μεταδοθείσας πληροφορίας οἱ ἐν Τρικκάλαις σωζόμενοι ἀριθμοὶ τῆς *Ἐφημερίδος* φέρουσιν ἐν ἀρχῇ ἐκάστου φύλλου εἰκόνα, ἐν ἣ ἐικονίζεται γυνή, τείνουσα τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς παῖδα ἡμίγυμνον, κρατοῦντα βιβλίον, ἐν ᾗ γέγραπται *Ἐφημερίς*· ὀλίγον ἀπωτέρω εἰκονίζεται ἄλλος παῖς ὡς ἄγγελος, κρατῶν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν σάλπιγγα, ὧν τὴν μίαν ἔχει ἐν τῷ στόματι, καὶ εἰνεῖσας ἡ ταχύτερος Φήμη. Κάτωθεν τῆς ταχύτερου Φήμης ἀνατέλλει ὁ

ήλιος εκ του μέσου δύο ορέων· άριστερά τής γυναικός ύπάρχει κυψέλη. Τοιαύτη κατά τον κ. Νεστορίδην, ή εν προμετωπίδι των *Εφημερίδων* του 1791 εικών· εν τή ύπ' όψει ήμών συλλογή του 1793, ήν περιέγραψεν εν τή *Παρδώρα* ο Ν. Δραγούμης, ή σκηνογραφία ήλλαξε, τα πρώτα όκτώ φύλλα σύμβολον έχουσιν, έντος περιζώματος διώροφον οίκιαν και πλοϊον, δι' ών εικονίζονται ίσως ή πόλις Βιέννη και ό Δούναβις· των δέ λοιπών φύλλων τό έμβλημα παρίστησι βάθρον, ού έν μέσφ άναγινώσκειται ή λέξις *Εφημερίς*, εκ δεξιών μέν έχουσα τον Έρμη, εξ άριστερών δέ την Άθηναν, και άνω του βάθρου την Φήμη, γονυπετή, δια δύο σαλπίγγων σαλπίζουσα.

Εκ τούτων κατάδηλον ότι ή *Εφημερίς* των Μαρκιδών, ής την ίδρυσιν οι πλείστοι έν έτει 1793 άνέγραψαν, κατά τό έτος εκείνο ήνυε τριετή ύπαρξιν, ήν πάντως παρέτεινε μέχρι του 1798, καθ' ή άποπειρώμεθα να άποδείξωμεν στηριζόμενοι επί ένδειξεων κατά την κρίσιν ήμών πειστικών, περι ών κρινέτω ό άναγνώστης.

Εν τινι φύλλφ τής σειράς του 1791, κατά τας ύπό του κ. Νεστορίδου μεταδοθείσας πληροφορίας, άναγινώσκονται· «έπειδή και μετά τό τέλος του παρόντος μηνός Ιουνίου τελειώνει ό ήμισυς χρόνος των *Εφημερίδων*, παρακαλούμεν, όπου όσοι δέν επλήρωσαν δια τον όλόκληρον χρόνον, και άγαπούν και εις τό εξής να λαμβάνουν τας *Εφημερίδας*, να όρίσουν πάλιν καθώς και εις τας άρχάς, στέλνοντας τά επτά φοιρήνια δια τό έρχόμενον ήμισυ του χρόνου, δια να γραφούν, ή άμέσως εις την έδω πόστιαν, καθώς ή επιγραφή εις τό τέλος τής *Εφημερίδος* φαίνεται, ή εις ήμας τους ίδίους ύπό την επιγραφήν Μαρκίδης Πουλίου, σημειώνοντας έν ταύτφ τόσον τά όνόματα, όσον και τον τόπον, όπου πρέπει να στέλνονται.»

(Επεται συνέχεια).

X.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑ ΠΕΡΙΕΡΓΑ

Ο Γενικός διευθυντής των Ταχυδρομείων (Postmaster general) τής Μεγάλης Βρετανίας δημοσιεύει περί τής καταστάσεως των άγγλικών ταχυδρομείων έτησίαν εκθεσιν, ήτις πρόδηλον και ούτως είπειν ψηλαφητήν καθιστάσα την τελειότητα τής διοικητικής οργάνωσεως, την τεραστίαν ανάπτυξιν του έμπορίου και τής βιομηχανίας και την θαυμαστήν οικονομικήν εύρωστίαν τής χώρας, παρέχει συνάμα και περιεργοτάτας πληροφορίας περί του τρόπου καθ' όν διεξάγεται ή ταχυδρομική ύπηρεσία εν αύτφ. Οι ήμέτεροι άναγνώσται μετ' άπορίας βεβαίως θα άναγνώσωσιν τινας των πληροφοριών τούτων, ως σταχυολογού-

μεν εκ των άρτίως δημοσιευθεισών εκθέσεων του γενικού διευθυντού.

Ούτω μαθηάνομεν εκ των εκθέσεων τούτων ότι μέγας είναι ό αριθμός των άποστολέων, οτινις άόριστον και συγκεκριμένην έχουσιν ιδέαν περι του σκοπού των ταχυδρομείων, ή ύπολαμβάνουσιν ότι ή ταχυδρομική ύπηρεσία είναι ικανή να μεταβιβάζη ό,τι δήποτε ήθελέ τις φαντασθή. Και εις τούτο πολλάκις δέν πλανώνται. Κατ' έτος εύρίσκονται έν τοις γραμματοκιβωτίοις παραδοζότατα πράγματα πολλάκις, ζφα νεκρά ή ζωντανά, ίχθυς, άλάντες, πτηνά τεταριχειμένα, άνθόγαλα, όπωραι, λάχανα, γλυκίσματα, ζωντανά γατάκια, ποντίκια φόρια κλπ. κλπ. Πρότινος έν τφ γραμματοκιβωτίφ τής έν Λονδίμφ έμπορικώτατης όδοϋ Λομβαρδών εύρέθη ισπανικόν κυνάριον ζωντανόν, φέρον άπρητημένον εκ του λαϊμού δελτάριον περγαμνηής, έν φ έσημειούτο ό παραλήπτης· και τό κυνάριον παρεδόθη ασφαλώς εις τον παραλήπτην τούτον. Συχνότατα δ' εύρίσκονται έν τοις γραμματοκιβωτίοις δέματα περιέχοντα ζωντανούς μεταξοσκώληκας, ποντικούς, σαύρας, χελώνας και τά τοιαύτα. Ιδιότροπός τις Άγγλος, καταγινόμενος εις την ζωολογίαν, δυσηρεστήθη ποτέ μεγάλως, έπειδή έν τφ ταχυδρομείφ ήρνήθησαν να παραλάβωσιν ένα ζωντανόν όφιν. Και επί τέλους, όπως μη φανή παρεμβάλλουσα προσκόμματα εις τας επιστημονικάς μελέτας, ή ταχυδρομική ύπηρεσία ένέδωκεν, άφ' ού προηγουμένως έβεβαιώθη ότι ό άποστελλόμενος όφις ήτο άβλαβής.

Ουχ ήττον περιεργοι είναι αι γενόμεναι παρατηρήσεις έν τφ τμήματι των επιστρεφόμενων ή χανομένων επιστολών (dead letter office). Ευλόγως άπορή τις μαθηάνων, ότι εκ των μη έπιδοθεισών 311 660 επιστολών (επί 3 792 894 άποσταλειςών) διότι δέν εύρέθησαν οι παραλήπται, αι 11 505 ήσαν άνεπίγραφοι, και όμως περιείχον άξίας διαφόρους 85 000 δραχμών. Άλλοτε επί 3 και ήμίσεος εκατομμυρίων επιστολών, ών ήτο άτελής ή επιγραφή, 80 000 περιέχουσαι διαφόρους άξίας δέν διενεμήθησαν· τούτων 340 ήσαν άνεπίγραφοι προς τούτοις ένδεκακισχιλία περίπου πολύτιμα άντικείμενα εύρέθησαν έν τοις γραμματοκιβωτίοις του Κράτους και 50000 γραμματόσημα. Ο όλικός αριθμός των άνεπιγράφων επιστολών ήτο 15000 περίπου.

Εν έτει 1881 επί 5,300,000 και πλέον επιστολών έσφαλέμενη ή άτελή έχουσών την επιγραφήν, 475000 δέν κατωρθώθη ούτε να διανεμηθώσιν εις τους παραλήπτας, ούτε να άποδοθώσιν εις τους άποστολείς. Μία τούτων περιείχεν έπιταγήν προς πληρωμήν 2500 δραχμών, μηδέποτε ζητηθείσαν εις άλλης τό σφράγισμα ήτο επικεκολλημένη λίρα στερλίνα, ής έποίησατο χρήσιν άντι σφραγίδος ό άποστολεύς και έλησμού-

ησε να την άποσπάση· τό ταχυδρομείον όμως τφ άπέδωκεν αύτήν· άλλα 27000 τον αριθμόν ήσαν παντελώς άνεπίγραφοι· 1350 περιείχον άξίας διαφόρους 125000 δραχμών περίπου. Περί τά τριακοντακισχιλία άντικείμενα εύρέθησαν άνευ περικαλύμματος, διότι διαρρηχθέντος τούτου έσκορπίστησαν.

Εν έτει 1882 επί 5,454,885 επιστολών άποδοτέων εις τους άποστολείς αι 542,811 δέν κατωρθώθη να άποδοθώσιν· τούτων 26,750 ήσαν άνυπόγραφοι, και εκ των άνυπογράφων τούτων αι 1507 περιείχον άξίας 150,000 δραχμών και πλέον.

Εν έτει 1883 επί 5,651,443 επιστολών αι 562,291 δέν κατωρθώθη να έπιδοθώσιν αι 26,293 ήσαν άνεπίγραφοι, τούτων δέ 1604 περιείχον άξίας διαφόρους 150,400 δραχμών.

Εν έτει 1884 παρατηρούνται αι αύται άναλογίαι.

Παρεδόθη ποτέ εις τό ταχυδρομείον δέμα άσφράγιστον, και άδετον, περιέχον χρυσόν ώρολόγιον και δύο λίρας, και άλλο δέμα περιέχον χρυσόν ώρολόγιον και μετάλλιον, άμελώς τετυλιγμένον, εύρέθη έν τφ γραμματοκιβωτίφ φέρον άπλώς σημειωμένον τον τόπον τής διαμονής του παραλήπτου έν Άμερικφ, άλλ' ούτε τούτου, ούτε του άποστολέως τό όνομα.

Εν έτει 1881 έταιρία τις παρέδωκεν εις τό ταχυδρομείον προς άποστολήν 300,000 έγκυκλίων, έχουσών βάρος 20 τόννων, πληρώσασα δια ταχυδρομικά τέλη 60,000 δραχμών. Πξσαι δέ διεξεπεραιώθησαν και διενεμήθησαν τακτικώτατα άνευ άναβολής έντος τεσσαράκοντα όκτώ ώρων, προστεθεισών επτά επί πλέον άμαξών εις τον συρμόν του σιδηροδρόμου.

Εν έτει 1883 εις έμπορικόν οίκον του Λονδίνου παρέδωκεν έν μιφ ήμέρφ εις τό ταχυδρομείον 132000 επιστολών, άλλος δέ τις 167000 επιστολικών δελταρίων· άλλοι δ' έμπορικοί οίκοι τής αύτης πόλεως έστειλαν δια μιξ ό μέν 144000 ο δέ 456000 έγκυκλίων.

Κατά τό έτος 1885 ή εξουσία ήναγκάσθη να άνοιξη έν Γρηγόκ έν κυτίον ταχυδρομικώς σταλέν, διότι ήκούετο έν αύτφ άλλόκοτος και άνεξήγητος κρότος. Εύρέθη δ' έντος του κυτίου γλαυξ εκ των συνήθων, ήμιθανής εξ άσιτίας, ήν άφ' ού οι έν τφ ταχυδρομείφ άνεξφογόνησαν και έπιμελώς περιποιήθησαν παρέδωκαν εις τον παραλήπτην.

Εν Βιρμιγκάμη εύρέθησαν έν τινι γραμματοκιβωτίφ δύο έπιταγαί ή μέν 2925 δραχμών πληρωτέων εις τον κομιστήν, ή δέ 500 δραχμών μη ήκυρωμένη δια διαγραφής, άμφοτέραι έν φακέλλοις ασφραγίστοις και άνεπιγράφοις.

Κατά τον Ιανουάριον του 1885 εύρέθη έν τφ ταχυδρομείφ τής Λιβερπούλης επιστολή άλλου είδους· Ιδιότροπός τις ένεκα φειδούς ή άλλων λόγων άγνώστων έγραψεν επιστολήν εκ λέξεων 26

επί του όπισθεν μέρους δεκαλέπτου γραμματοσήμου. Η επιστολή αύτη παρεδόθη εις τον παραλήπτην· ό άποστολεύς ιδών ότι επέτυχεν ή άστειότης του επανέλαβεν αύτήν· άλλα την τρίτην φοράν έπειδή ή επιστολή έγράφη όπισθεν πενταλέπτου γραμματοσήμου, ό παραλήπτης ύπεχρέωθη να πληρώση εις τον γραμματοκομιστήν διπλούν τό έλλείπον τέλος.

Ει και θαυμασία είναι ή οργάνωσις τής Άγγλικής ταχυδρομικής ύπηρεσίας, ουχ ήττον παρέχει ένίοτε άφορμάς εις παράπονα· άλλ' ένίοτε πάλιν δέχεται και συγχαρητήρια. Πρό τινων έτων Άμερικανός τις, άρτι έλθών εις Άγγλίαν έπεμφε προς την άδελφήν του, ής την κατοικίαν δέν είξευρεν ασφαλώς, επιστολήν, έν ή έσημείου μετφ τό όνομά της «Εις upper Norwood ή όπου άλλου εύρίσκειται.» «Ελαβε δ' έγκαίρως άπάντησιν αύτης, εξ ής έπληροφορήθη ότι ή επιστολή τή παρεδόθη καθ' όδόν, μεταβαινούση εις Ουαλλίαν· σημειώτεον ότι τό upper Norwood κείται πλησίον του Λονδίνου. Ο Άμερικανός συγχαίρων τή Διευθύνσει των Ταχυδρομείων παρετήρει ότι έν ούδεμιφ άλλη χώρα ίσως θα συνέβαινε τό τοιοϋτο, ούδέ θα κατέβαλλον τοσοϋτον κόπον οι ταχυδρομικοί υπάλληλοι προς άνεύρεσιν τής διαμονής του παραλήπτου απλής επιστολής.

Κατά την έβδομάδα των Χριστουγέννων διεκπεραιούνται ύπό του κεντρικού ταχυδρομικού γραφείου 16 εκατομμύρια περίπου επιστολών πλέον του συνήθους αριθμού. Εκ τούτων 210000 στέλλονται επί συστάσει, έχουσι δέ βάρος 3 τόννων. Κατά μέσον όρον ό συνήθης αριθμός των ύπό του γραφείου εκείνου καθ' έβδομάδα διεκπεραιούμενων επιστολών είναι 13 εκατομμύρια περίπου· όθεν ή έκτακτος άλληλογραφία, ή ένεκα τής συνηθείας του άποστέλλειν συγχαρητήρια και επισκεπτήρια κατά τας ήμέρας των Χριστουγέννων άποστελλομένη, είναι διπλασία τής τακτικής. Πλείονες των 1200 έκτάκτων υπαλλήλων προσλαμβάνονται τότε όπως βοηθήσωσι τους 1800 τακτικούς, και πλείονες των τρισχιλίων σάκκων άποστέλλονται πολλάκις τής ήμέρας εκ Λονδίνου εις τας επαρχίας.

Ω άναγνώστα φίλε μου· εάν τις έν σοι κλίσις, άσπάσθητ' οιονδήποτε έπάγγελμα θελήσης· γενοϋ ζωγράφος, μουσικός, σκαφεύς, κουρεύς ή ράπτης· τέλος γενοϋ και ποιητής· γενοϋ κανδηλανάπτης· πρόσσε μόνον μήποτε σε καταθή ιδέα πολιτικός άνήρ και συ ν' αναδειχθής, γενναία ψάλλον ήμιν ήρμήματα, ως παρορών θυσίας, ως θέλων την άρχην άπλώς ύπό φαίνοπαρίας, ή ως των καταχρήσεων άμείλικτος κρυπύς τις· όχι, μη τούτο είπης σύ· τό λέγεις· είσαι ψεύστης.

(Aulran, κατά μετάφρασιν Ι. Ι. Σκυλίση.)

ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ

Εἰς προηγούμενον τῆς Ἑστίας φύλλον ἐγράφη, ὅτι αἱ φάσεις τῆς σελήνης οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς ἀτμοσφαιρας, ὅτι ἡ ἐντασις τῆς ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὴν γῆν πεμπομένης θερμότητος εἶνε ἐλαχίστη, οὕτε νὰ ψύξη οὕτε νὰ θερμάνῃ τὰ ἐπ' αὐτῆς ἀντικείμενα δυναμεινῶν· ἀλλὰ τότε ποῖα εἶνε τὰ ἐπιδρῶντα ἐπὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡμῶν; καὶ ποῖαι παρατηρήσεις δύνανται νὰ ὀδηγήσωσι ἡμᾶς εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ;

Τὰς ἐρωτήσεις ταύτας δύνανται δικαίως νὰ ἀπευθύνωσι πάντες οἱ ναυτικοί, πάντες οἱ γεωργοί, πάντες ἐκεῖνοι οἵτινες, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ διέρχωνται τὸν περισσότερον χρόνον τῆς ζωῆς τῶν ὑπὸ τὸν ἀστερόεντα οὐρανόν, πάντες τέλος, ὅσοι προτιμῶσι νὰ κρατῶσιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν βάρθρον ἀντὶ ἀλεξιθροχίου καὶ μάλιστα, ὅταν ἡ βάρθρος κατέστη δι' αὐτοὺς ἐκ τῆς ἡλικίας ἀναγκασιότατον βοήθημα διὰ τὴν βιάδιαν. Οἱ κάτοικοι ναυτικῆς τῆς πόλεως ἐκ τοῦ εὐμεταβλήτου τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ τόπου τῶν ὑποχρεωθέντες ἴσως, συνειθίζουσι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν πάντοτε εἰς πᾶσαν ὥραν ἢ ἡμέραν τοῦ ἔτους βάρθρον, ἀλεξιθρόχιον, ταμπούκιον καὶ κομβολόγιον. Δι' αὐτοὺς βεβαίως δὲν θὰ ἔχωσι σημασίαν τινὰ ὅσα ἐνταῦθα γράφονται. Διὰ τοὺς ἄλλους ὅμως τοὺς μὴ ἀποκτήσαντας ἔτι τὴν καλὴν ταύτην συνήθειαν πρέπει νὰ γραφῇ, ὅτι τὰ παιγνίδια τῆς γαλῆς, τὸ σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τὸ στρέφουσι τοὺς ὀφθαλμούς των αἱ αἶγες, καὶ ἡ καρποφορία ἢ πρόωρος ἀνθήσις φυτῶν τινῶν, εἰσὶ τεκμήρια προαγγέλλοντα ἴσως τὸν μέλλοντα καιρὸν εἰς ἐκείνους οἵτινες ἔχουσι ἢ ἔχον τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὑπομονὴν νὰ παρατηρῶσι ἐπισταμένως τὰς αἶγας καὶ τὰ φυτά, καὶ πρὸς τούτοις νὰ σημειῶσι ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ μετὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην διάθεσιν τῶν αἰγῶν ἢ τῆς γαλῆς.—Τὴν ὑπομονὴν καὶ τὴν εὐκαιρίαν ταύτην διατείνονται ὅτι εἶχον ἢ ἔχουσιν οἱ ποιμένες, παρ' αὐτῶν λοιπὸν δύνανται νὰ ἀκούωσι προρρησεις τοιαύτας οἱ βουλόμενοι καὶ νὰ τὰς πιστεῦωσιν ἐὰν θέλωσι νὰ εὐρίσκωνται ἔπειτα εἰς τὴν εὐάρεστον ἢ δυσάρεστον θέσιν νὰ τοὺς θαυμάζωσιν ἐπιτυχάνοντας ἢ νὰ τοὺς μέμφωνται ἀπατωμένους. Ἐγὼ ἐνταῦθα θὰ σημειώσω μόνον, ποῖαι παρατηρήσεις ἄνευ ὄργανου τινὸς ἐκτελούμεναι βεβαιούται ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ὅτι πραγματικῶς ὑποδεικνύουσι τὴν μέλλουσαν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαιρας μας.

Καὶ ἄλλοτε ἐλέγχθη ὅτι ὁ ἥλιος κανονίζει πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τὰ ὑπεράνω αὐτῆς τελούμενα, ὅτι πᾶσα κίνησις, πᾶσα ζωὴ, εἰς αὐτὸν ὀφείλεται, ὅτι ὑπὸ μηχανικῆν ἐποψίν αὐτὸς εἶνε ὁ

πατὴρ ἡμῶν, αὐτὸς λοιπὸν καὶ δύναται νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ καιροῦ, διότι αὐτὸς μόνος ἐπιδρᾷ ἐπὶ τὴν ἀτμοσφαῖραν ἡμῶν. Ἰδοὺ δὲ πῶς. Ἐτύχε βεβαίως πάντες νὰ παρατηρήσῃτε κύκλον ἀσθενῶς κεχρωματισμένον περιβάλλοντα τὴν σελήνην. Τοιοῦτος κύκλος εἰς ἡ καὶ περισσότεροι ἀλλὰ ζωηρότερον κεχρωματισμένοι, τοῦ τῆς σελήνης παρατηροῦνται καὶ περὶ τὸν ἥλιον. Οἱ μετεωρολόγοι λέγουσιν ὅτι οἱ τοιοῦτοι κύκλοι σχηματίζονται ἐκ τῆς ἀποσυνθέσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτός τοῦ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐρχομένου ἢ κατ' ἀντανάκλασιν ὑπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς τὴν σελήνην καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν γῆν, ἀποσυνθέσεως ἐνεργουμένης διὰ τῶν νεφῶν τῶν πρὸς νῆματα λευκὰ ἢ πρὸς τολύπας ἀραιὰς ἐρίων παραβαλλομένων. Οἱ ἀεροναῦται οἱ εἰς ὕψος 10 χιλιάδων μέτρων ἀναβάντες διήλθον διὰ τῶν τοιούτων νεφῶν καὶ βεβαιούσιν ὅτι συντίθενται ἐκ λεπτῶν βελονῶν πάγου. Συνηθέστατα παρατηροῦνται τοιαῦτα νέφη καὶ εἰς τὰς θερμὰς χώρας καὶ κατὰ τὰς ὥραιας ἡμέρας τοῦ θερούς, διότι ἐπ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἐπιρροὴν δύνανται νὰ ἀσκήσῃ ἡ ἡλιακὴ θερμότης, καθόσον αἰωροῦνται εἰς ὕψος ἐννέα ἢ δέκα χιλιάδων μέτρων δηλαδὴ ὑπεράνω τοῦ σημείου εἰς τὸ εὐρίσκονται αἱ αἰώνιοι χιόνες καὶ εἰς χώρας τῆς ἀτμοσφαιρας εἰς τὰς ὁποίας τὸ ὕδωρ εὐκόλως πήγνυται. Ἐπὶ τῶν τοιούτων λοιπὸν νεφῶν τὸ φῶς τὸ ἡλιακὸν προσπίπτον ἀποσυντίθεται εἰς τὰ ἑπτὰ χρώματα τῆς ἰριδος καὶ σχηματίζει περὶ τοῦ ἡλίου ἢ τῆς σελήνης κύκλον κεχρωματισμένον, εἰς οὗ τὸ ἐσωτερικὸν μέρος τῆς περιφερείας παρατηρεῖται τὸ ἐρυθρὸν χρώμα, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν δὲ τὸ κυανῶν, ἀντιθέτως δηλαδὴ πρὸς τὴν διάταξιν ἣν ἔχουσι τὰ αὐτὰ χρώματα ἐν τῇ ἰριδι.

Οἱ σπουδάζαντες τὸ φαινόμενον μετεωρολόγοι βεβαιούσιν ὅτι δύναται τοῦτο μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας νὰ χρησιμεύῃ ὡς προγνωστικὸν τοῦ καιροῦ, διότι πάντοτε σχεδὸν προαγγέλλει τὴν βροχὴν ἢ τὸν ἄνεμον. Μαρτυρεῖ τοῦτο ἀσφαλῶς περὶ τῆς ὑδρομετρικῆς καταστάσεως τοῦ ἀέρος καὶ ἐπομένως ὅπου ζωηρότερον τελεῖται κατὰ τοσοῦτον ὁ ἀήρ πλησιάζει εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ κορεσμοῦ, κατὰ τοσοῦτον δηλαδὴ ἡ βροχὴ θὰ εἶνε ἀφρονωτέρα καὶ ὁ ἄνεμος ἰσχυρότερος.

Ἄς μὴ ὑποτιμῶσι λοιπὸν τὴν σημασίαν τοῦ φαινομένου τούτου οἱ ναυτικοί, ἃς ὑπλιζόνται διὰ τῶν καταλήλων ὄργάνων οἱ ὑποχρεωμένοι νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὰς θάλασσας ἢ εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ μετὰ τὸ προμήνυμα τοῦτο.

Γ. Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Περικλῆς ὁ Ἀθηναῖος, μνηστευόμενος δύο τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, τοῦ μὲν πλοῦσιου καὶ ἀπαιδεύτου, τοῦ δὲ πένητος καὶ λογιῶ, ἐξέδωκεν αὐτὴν εἰς τοῦτον, εἰπὼν ὅτι ἀμείνων ἐστὶ τοῦ ὄντος πλοῦσιου ὁ δυνάμενος γενέσθαι πλοῦσιος.

ΠΕΡΙ ΜΑΚΡΟΒΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩΝ ΠΤΗΝΩΝ

Λέγεται ὅτι ὁ κύκνος ζῆ 300 ἔτη. Τὸ ἀπίστευτον τοῦτο γῆρας πιστοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Nannmann εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ περὶ τῶν πτηνῶν τῆς Γερμανίας. Μετὰ τὸν κύκνον μακροβιότατος εἶνε ὁ ἰέρας καθόσον εἶνε ἐπιστημονικῶς βεβαιωμένον ὅτι πτηνὰ τοῦ εἴδους τούτου ἐζήσαν 160 καὶ πλέον ἔτη. Ὅμοιον ἐπίστα δὲ καὶ βαθυτέρον γῆρας ἔχουσιν οἱ γύπες καὶ οἱ ἀετοί. Ἐν ἔτει 1719 ἀπέθανεν ἀετὸς ὅστις εἶχε συλληφθῆ πρὸ 104 ἐτῶν, ἴσως δὲ καὶ πρὸ τοῦ ἔτους τούτου εἶχον παρέλθει ἰκανὰ ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του. Λευκὰ ἄνεμον δὲ γύψ ὅστις συνελήφθη ἐν ἔτει 1706 ἀπέθανεν ἐν τῷ θηριοτροφείῳ τοῦ Schönbrunn παρὰ τῆ Βιέννης κατὰ τὸ ἔτος 1827 καὶ ἐπομέ- 118 ὅλα ἔτη διήγαγεν αἰχμαλώτος. Καὶ οἱ ψιττακοὶ δὲ ζῶσιν ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καίτοι αἰχμαλώτοι ὄντες, ἐπίστα πλείον τῶν 109 ἐτῶν. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος διηγεῖται προκειμένου περὶ εἴδους τινὸς ψιττακοῦ ζῶντος εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀτουρῶν ὅτι οἱ ἰθαγενεῖς δυσχυρίζονται περὶ αὐτοῦ ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐνοήσωσι τὴν γλῶσσαν του διότι ἡμιλεῖ τὴν γλῶσσαν τῆς φυλῆς τῶν Ἀτουρῶν, ἣτις κατεστράφη ἤδη πρὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ πλέον. Ὅπως δὲ τὰ ἀρπακτικά ταῦτα πτηνὰ οὕτω καὶ τὰ θαλάσσια καὶ ἐλόθια πτηνὰ βλέπουσι γενεὰς ὅλας ἀνθρώπων ἐρχομένων καὶ παρερχομένων. Λέγεται ὅτι παρατηρήθησαν χῆνες ἄγριοι ἐκατοντούταις. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ κόκκυξ (κούκος) φθάνει εἰς ἰκανὸν γῆρας. Εἰς δάσος τι τοῦλάχιστον κόκκυξ τις οὕτινος ὁ τερετισμὸς εἶχεν ἐλάττωμα τι ἠκούετο ἐπὶ 32 ἔτη ἐν τῷ αὐτῷ δάσει· ἔτεροι δὲ φυσιοδίφαι ἰσχυρίζονται ὅτι ζῆ καὶ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἐξ ἔτη. Περὶ τῶν κισσῶν (κικαρακάξα) λέγεται ὅτι ζῶσιν 20 ἕως 25 ἔτη ἐν αἰχμαλωσίᾳ, βεβαίως δὲ ἐλεύθεροι ζῶσι πολὺ περισσότερον. Περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ κατοικιδίων ὀρνίθων γνωρίζομεν ὅτι ζῶσιν 15—20 ἔτη. Ὁ φασιανὸς θνήσκει δεκαπενταέτης περίπου, ἢ δὲ περιστέρω δεκαέτης. Τὰ μικρὰ δὲ ὠδικὰ πτηνὰ, οἱ ψάλται τῶν δασῶν καὶ τῶν κλωβίων ζῶσιν 8—18 ἔτη. Ἡ ἀηδὼν ἐν τῷ κλωβίῳ δύναται νὰ ζῆσῃ 8—10, ἔτη δὲ κόττυφος 12—15· περὶ τούτου ὅμως εἶνε γνωστὸν ὅτι ἄριστος ζῆ μακρότερον χρόνον. Τὸ καναρινίον πτηνὸν τέλος φθάνει εἰς γῆρας 12—25 ἐτῶν ὅταν εἶνε αἰχμαλώτον, εἰς δὲ τὴν πατρίδα του εἶνε πολλῶ μακροβιώτερον.

Καθίνας ἔχει βάρσανα, ἀλλ' ἀπὸ μάτια εἶνα ὁ κάθε ἄνθρωπος κρατεῖ τὰ πάθη του κρυμμένα. Κ' ἔτσι καθίνας, ἐξέρποντας τὸν πόνον του μονάχα, ὄλους τοὺς ἄλλους τοὺς βαρρεῖ εὐτυχισμένους τάχα· καὶ λέει μὲ παράπνο μίση' ἔς ταῖς χαραῖς τοῦ κόσμου μόνο ἕνας πόνος ἔβρισκεται. ὁ πόνος ὁ δικός μου!

(André Chénier)

Ο ΦΙΛΑΥΤΟΣ

Εἶχε πανθ' ὅσα ἀπητούντο ὅπως καταστῆ ἡ μάστιξ τῆς οικογενείας του.

Ἐγεννήθη εὐρωστος καὶ πλοῦσιος. Καθ' ὅλον τὸν μακρὸν αὐτοῦ βίον εὐρωστος μείνας καὶ πλοῦσιος οὐδὲν ἐπραξε τὸ ψεκτόν. Οὐδὲν σφάλμα, οὐτ' ἐν λόγοις οὐτ' ἐν ἔργοις.

Ἦτο ἀμέμπτως τίμιος καὶ ὑπερήφανος ἐπὶ τῇ συνειδήσει τῆς τιμιότητος αὐτοῦ· δι' αὐτῆς δ' ἐβασάνιζε πάντας, τοὺς συγγενεῖς, τοὺς φίλους, τοὺς γνωρίμους. Ἡ τιμιότης ἦτο κεφάλαιον τοῦ ὁποῦ ἐπωφελεῖτο τοὺς τόκους ὡς τοκογλύφος. Ἡ τιμιότης παρεῖχεν αὐτῷ τὸ δικαίωμα νὰ ἡ ἀμειλικτος καὶ μόνον τὸ προδιαγεγραμμένον ἀγαθὸν νὰ πράττῃ ἦτο δ' ἀμειλικτος, οὐδ' ἐπραττε τὸ ἀγαθόν, διότι τὸ προδιαγεγραμμένον ἀγαθὸν δὲν εἶνε ἀγαθόν.

Μόνον περὶ ἑαυτοῦ, τοῦ ὄντως παραδειγματικοῦ, ἐμερίμνα, καὶ ἡγανάκτει εἰλικρινῶς βλέπων τοὺς ἄλλους ὅτι δὲν ἐμερίμων ὁμοίως.

Ἄλλως δὲ δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν φιλαυτον· ἐψεγε ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν φιλαυτίαν καὶ τοὺς φιλαυτοὺς. Εὐνόητος ἡ αἰτία. Ἡ φιλαυτία τῶν ἄλλων ἠνώχλει τὴν ἑαυτοῦ.

Πιστεύων ὅτι οὐδὲν εἶχεν ἐλάττωμα, δὲν ἐνόει, οὐδ' ἠνείχετο οὐδὲν ἐλάττωμα παρὰ τοῖς ἄλλοις. Ἐν γένει δὲ οὐδὲν καὶ οὐδένα ἐνόει, διότι πανταχόθεν, κάτωθεν, ἄνωθεν, πρόσθεν, ὀπίσθεν, περιεβάλλετο ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ.

Δὲν ἐνόει οὐδὲ τὸ συγχωρεῖν τί εἶνε· καὶ πράγματι, ἀφ' οὗ οὐδέποτε ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ συγχωρήσῃ ἑαυτὸν πᾶς νὰ τῷ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν νὰ συγχωρήσῃ τοὺς ἄλλους.

Ἐνώπιον τῆς κρίσεως τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως, κατέναντι τοῦ ἰδίου του Θεοῦ, αὐτὸς, τὸ φαινόμενον τῆς ἀρετῆς, ἔθετε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του, ὕψου τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ διὰ φωνῆς σταθερῆς ἀνεφώνει.

—Ναί, εἰμαι ἄξιος πάσης τιμῆς, εἰμαι ἠθικός ἄνθρωπος.

Τὰς λέξεις ταύτας θὰ ἐπαναλάβῃ ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ τῆς ἐπιθανατίου, καὶ τότε δ' ἔτι, οὐδὲν θὰ φοικιάσῃ ἐν τῇ λιθίνῃ ταύτῃ καρδίᾳ, τῇ ἀκηλιδῶτῃ καὶ ἀρραγεί ταύτῃ καρδίᾳ.

Ἐὶ ἀσχημῖα τῆς ἀυταρέσκου, καὶ ἀμειλικτου, καὶ δι' εὐτελοῦς τιμῆς ἀγοραζομένης ἀρετῆς, εἴσαι σχεδὸν εἰδεχθεστέρα τῆς πεπαρησιασμένης ἀσχημίας τῆς κακίας.

(Τουργένιεφ)

ΟΙ ΔΥΟ ΖΑΠΛΟΥΤΟΙ

Ὅταν ἐνώπιόν μου γεραίρη τις τὸν βαθύπλουτον Ῥόστοιλδ ὅστις ἐκ τῶν μεγάλων αὐτοῦ εἰσοδημάτων ἀφιερῶ σημαντικὰ ποσὰ πρὸς ἀγωγήν τῶν παιδιῶν, πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, πρὸς ἴδρυσιν γηροκομείων, κ' ἐγὼ ἐπίσης ἐπαίνω καὶ θαυμάζω.

Ἄλλ' ἐπειαινῶν καὶ θαυμάζων δὲν δύναμαι ἐν τούτοις νὰ λησμονήσω πτωχὴν χωρικὴν οἰκογένειαν, ἣτις ἐδέξατο μικρὸν ὄφρανον κοράσιον ἐν τῇ ἐλευθέρῳ αὐτῆς καλύβῃ.

— Ἄν πάρωμε τὴν Κατερινούλα, ἔλεγεν ἡ χωρική, θὰ ξοδεύσωμε γιὰ δαύτη καὶ τὰ ὑστερνά μας λεπτά καὶ δὲν θὰ μᾶς μείνῃ μήτε γι' ἀλάτι γιὰ νὰ βάλωμε ἐς τὸ χυλό μας.

— Δὲ βλάπτει, τὸν τρώμε ἀνάλατο, εἶπεν ὁ συζυγὸς τῆς χωρικός.

Πόσον ὑπολείπεται εἰσέτι τοῦ χωρικοῦ τούτου ὁ Ῥότσχιλδ!

(Τουργένιεφ)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐκ τῆς ἀρτίως ἐν Ἐδμούνδουφ ἐκδοθείσης Ἱστορίας τῆς ἀστρονομίας κατὰ τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα ὑπὸ τῆς Ἀγγλίδου Agnes M. Glerke ἀρουμεθα τὰς ἐπομένους περιέργους πληροφορίας περὶ ἐπιφανῶν ἀστρονόμων, ὧν τὸ ἐπάγγελμα ἢ αἱ πρῶται σπουδαί ἦσαν παντελῶς ἀλλότριαι τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν, αἵτινες ἐδέχθησαν αὐτοὺς.

Ὁ Οὐίλλιαμ Ἐρσελ ἦτο μουσικός καὶ μόλις ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας του ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας. Ὁ Φραγκίσκος Baily, ἦτο μεσίτης τοῦ χρηματιστηρίου ἐν Λονδίῳ, ἐκ τῶν μάλιστα εὐδοκίμωντων. Ὁ William Lassell ἦτο ζυθοποιὸς τὸ ἐπάγγελμα, ὁ δὲ William Grant Bond ἦτο ὥρολογοποιός, ἐκ περιεργίας δὲ κινουόμενος ὅτε εἶδε τὴν ἐν ἔτει 1806 συμβῆσαν ἡλιακὴν ἔκλειψιν ἠσυχολήθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀστρονομίας.

Τὸν περίφημον ἐκείνῳ κομήτην, οὗ τὰ συντρίμματ' ἀπαρτήσαν τὸ φαινόμενον τῶν διαττόντων ἀστέρων ὁ πάντες ἐθεωροῦμεν κατὰ τὸν παρελθόντα Νοέμβριον, ἀνεκάλυψεν ἀξιωματικὸς τις τοῦ Αὐστριακοῦ στρατοῦ, ὀνόματι Γουλιέλμος Βιέλας. Ἐν ἔτει 1826 ὁ Ἐρρίκος Σδάμπς ἐκ Δεσσάου τῆς Γερμανίας, βρυνθεὶς τὸ πατρικὸν ἐπάγγελμα τοῦ φαρμακοπόλου, ἐπρομηθεύθη ἐκ Μονάχου μικρὸν τηλεσκόπιον, καὶ δι' αὐτοῦ ἐδυνήθη νὰ κἀμῃ ἀξιολογωτάτας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἡλίου. Ὁ William Dawes ἦν εἰς τῶν πολλῶν κληρικῶν, οἵτινες προήγαγον τὴν ἀστρονομίαν. Ὁ Warren de la Rue, ὁ ὀνομαστός γενόμενος διὰ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γνόμενα φωτογραφικὰ ἀπεικονίσματα οὐρανίων σωμάτων, ἐκτῆσατο κολοσιανὴν περιουσίαν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐκ τῆς χαρτοποιίας. Ὁ Σχραϊτερ, ὃν ἡ μίς Glarke καλεῖ Γερμανὸν Ἐρσελ, ἐπορίζετο ἐκ τοῦ δικηγορικοῦ ἐπαγγέλματος ἀτὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του, ἣ ὑπερ αὐτὸς ἐθεώρει σπουδαιότερον, τὰ μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἀστρονομικῶν παρατηρήσεών του. Ὁ ἐράμιλλος τοῦ Σχραϊτερ ἐν τῇ σεληνογραφίᾳ Βιέλμ Λέρμαν ἦν ὑπάλληλος ἐν Δρέσδῃ.

Κατὰ τινὰ ἀπογραφικὴν σημείωσιν αἱ ἐν ἔτει 1885 ἐκδιδομένη ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Γαλλικαῖς ἀποικίαις ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ συγγράμματα ἦσαν ἐν ὄλῳ 4092, ἐξ ὧν 1586 ἐξεδίδοντο ἐν Παρισίοις. Μετὰ τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα, τὴν δευτέραν τάξιν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τοιοῦτων δημοσιευμάτων κα-

τέχει ὁ νομὸς τῆς Ἀρκτου, ἐν ᾧ ἐξεδίδοντο 130, μεθ' ὧν τάσσεται ὁ νόμος τῶν Στοιμίων τοῦ Ῥοδανού, ἐν ᾧ ἐξεδίδοντο 97 καὶ ὁ τῆς Ριρόνδης (91). Πολιτικαὶ ἐφημερίδες ἐξεδίδοντο 87 ἐν Παρισίοις 1360 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.

Ὁ Ἄγγλος φυσιοδίφης G. John Romanes ἐδημοσίευσεν σπουδαιότερον ἐγχειρίδιον συγκριτικῆς ψυχολογίας εἰς οὗ τὴν συγγραφὴν τὸν ἐδοήθησεν καὶ ὁ Δάρβιν, χορηγῆσας αὐτῷ ὀλίγω πρὸ τοῦ θανάτου του πλείστας σημειώσεις παρατηρήσεων ὑπ' αὐτοῦ γενομένων. Ὁ πρῶτος τόμος τοῦ ἐγχειρίδιου πραγματεύεται περὶ τῆς θυμοσφίας τῶν ζῴων, ὁ δεύτερος περὶ τῆς νοητικῆς ἐξελίξεως αὐτῶν (On Mental Evolution), καὶ ὁ μῆτω ἐκδοθεὶς τρίτος περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς νομίζει ὁ συγγραφεὺς τῆς συγκριτικῆς ψυχολογίας ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις τῆς νοητικῆς δυνάμεως τῶν ζῴων ὁμοιάζει τῇ διανοητικῇ ἀναπτύξει τοῦ νηπιῦ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας μέχρι συμπληρώσεως τοῦ δεκάτου πέμπτου μηνὸς τῆς ἡλικίας του. Ἡ αὕτη ἀνίσωσις τάξις παρατηρεῖται καὶ ἐν αὐτοῖς, διότι ἡ μὲν νοητικὴ δύναμις τῶν ἀτελεστάτων ζῴων ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν τοῦ ἀρτιγενήτου βρέφους, ἡ δὲ τῶν τελειότερων πρὸς τὴν τοῦ δεκαπενταμηνίου. Παρατηροῦνται δὲ τὰ ἐπόμενα στάδια τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως τῆς διανοητικῆς δυνάμεως τῶν ζῴων, προβαίνουσης ἀπὸ τοῦ ἀπλοῦ αἰσθητικοῦ εἰς τὸ ἀντιληπτικόν, εἰς αἰσθητικὸν φανταστικόν, εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς αὐτοσυντηρητικῆς, εἰς τὴν τάσιν πρὸς κοινωνίαν, καὶ καθόλου εἰπεῖν ἀπὸ τῶν ἀπλῶν εἰς τὰ τελειότερα αἰσθήματα. Τὸ α' στάδιον εἶναι τὸ τῆς μνήμης, ἐν τούτῳ δὲ μόνω εὐρίσκονται τὰ ἐγκύνδερμα. Τὸ β' εἶναι τὸ τοῦ μόνως ἀναφανομένου ὁρμεμυρῦτου, τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ ῥόβου (νύμφαι ἐντόμων καὶ κάμπαι κανθάρων.) Τὸ γ' τὸ τῆς συζύξεως δι' ἐπαφῆς, ἀνευ ἐπιλογῆς, (μαλάκια.) Τὸ δ' τὸ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐκγόνων, τοῦ τελειότερου ὁρμεμυρῦτου τῆς ἐπιλογῆς τῶν γενεῶν, τῆς φιλομαχίας, τῆς περιεργίας (ἀράγχι καὶ ἔντομα, πλὴν τῶν μυρμηκῶν καὶ τῶν μελισσῶν.) Τὸ ε' τὸ τῆς κατὰ κοινωνίαν ζωῆς διὰ τὴν ὁμοιότητα, τῆς ζηλοτυπίας, τῆς φιλοπαγμοσύνης, (ἐχθὸς καὶ βατράχια.) Τὸ ς' τὸ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς κλίσεως. (Τὰ τελειότατα τῶν μαλκκοστράκων.) Τὸ ζ' τὸ τῆς ἀναγνωρίσεως ἄλλων (ἐρετικὰ καὶ κεφαλόποδα.) Τὸ η' τὸ τῆς ἀνακινώσεως ἐντυπώσεων, τῆς συμπαιθείας. (Υμνοπτερά.) Τὸ θ' τὸ τῆς κατανόησεως λέξεων, τῆς ἀμίλλης, τῆς ὑπερηφανίας, τῆς εὐπαθείας, τῆς ἐκ φιλοκαλίας προτιμήσεως, τοῦ τρόμου, τῶν ὀνειρῶν (Πτηνὰ.) Τὸ ι' τὸ τῆς κατανόησεως τῆς χρήσεως μηχανικῶν ἐργαλείων, τῆς λύπης, τοῦ μίσους, τῆς ἀγριότητος, τῆς εὐμενείας. (Ἀρπακτικὰ, τροκτικὰ, μηρυκάζοντα ζῴα.) Τὸ ια' τὸ τῆς χρήσεως μηχανικῶν ἐργαλείων, τοῦ φιλεκδικίου, τῆς ὀργῆς (πίθηκοι, ἐλέφας.) Τὸ ιβ' τὸ τῆς ἠθικῆς συναισθήσεως, τῆς αἰσχύνης, τῆς μετανοίας, τῆς πανουργίας, τῆς εὐθυμίας (Ἀνθρωπόμορφοι πίθηκοι καὶ κύνες.)

— Πιστεύεις σὺ ὁ γιατρὸς Π. νὰ κερδίῃ 900 δραχμὰς τὸν μῆνα;

— Πόσος σοὺ τὸ εἶπε;

— Ὁ ἴδιος.

— Τότε φαίνεται ὅτι σὲ ἐξέλαθε διπλασίως ἀνόητον ἀπὸ ἐμέ, διότι εἰς ἐμὲ μόνον 450 εἶπε.